

บทความที่ : 13
Article :

เหตุผล ความสำเร็จ และยุทธวิธีการผนวกเมือง
อุบลราชธานีให้กลายเป็นจังหวัดหนึ่งของสยาม
(ในช่วง 2425-2476)

The Reasons, the Success and the Strategies of Siam
in Annexing Ubon Ratchatani during 1882-1933

ปฐวี โชติอนันต์**

Patawee Chotanan

* อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

E-Mail: c.patawee@gmail.com

[A lecturer of the Faculty of Political Science, Ubon Ratchatani University.]

บทคัดย่อ

สิ่งสำคัญที่สยามเข้ามาผนวกดินแดนต่าง ๆ บริเวณพื้นที่ราบสูงโคราชจรดไปถึงแม่น้ำโขงนั้น เกิดจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น ปัจจัยภายนอกคือ ภัยจากการล่าอาณานิคมจากชาติตะวันตกที่เป็นตัวเร่งให้เมืองกรุงเทพฯ ต้องรับผนวกดินแดนต่างๆ และปัจจัยภายในคือ ความต้องการของกษัตริย์สยามที่จะรวมศูนย์อำนาจการปกครองที่กระจัดกระจายที่อยู่ภายในเมืองกรุงเทพฯ ประกอบกับความต้องการทรัพยากรจากเมืองต่างๆ เพื่อสร้างความมั่งคั่งให้กับเมืองกรุงเทพฯ อย่างไรก็ดีตาม นโยบายการรวมศูนย์อำนาจไม่เพียงแต่สร้างความมั่งคั่งให้กับเมืองกรุงเทพฯ เท่านั้น แต่อีกด้านหนึ่งส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงภายในเมืองอุบลราชธานี โดยเฉพาะในเรื่องของสถานะเจ้าเมืองอุบลราชธานีที่ถูกลดอำนาจและสถานะลง การปกครองที่ถูกเปลี่ยนแปลงจากระบบอาญาสีมาเป็นการปกครองที่มีลักษณะเป็นส่วนภูมิภาคและท้องที่เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการของสยาม การจัดเก็บภาษี และการควบคุมคน มากกว่านั้นวัฒนธรรมท้องถิ่นในเมืองอุบลราชธานี ได้กำลังถูกแทนที่โดยวัฒนธรรมของสยามทั้งในเรื่องของ ศาสนา การศึกษา ภาษา ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ

คำสำคัญ: ยุทธวิธี; การผนวกรวม; เมืองอุบลราชธานี; สยาม

Abstract

There are two important factors which made Siam annex the area from Korat Plateau to the left side of Maekhong the river. The first factor is an external factor which was the colonization of the western empires, such as the British and French empires influencing in the South East Asia during the nineteenth century. The second factor is an internal factor within Siam. Chulalongkorn, the fifth king of Siam needed to centralize power from his nobles and needed resources from other cities so that Siam would become wealthy and stable. This policy had a significant impact on the cities especially within Ubon Ratchatani which was one of the big and powerful cities in the area. The Ubon Ratchatani king's power and his status were significantly decreased by Siam. His traditional governing systems, such as governing, collecting taxes and controlling manpower were changed in order to become the same system as Siam. Moreover, the local traditions and cultures of Ubon Ratchatani was changing and substituted by those of Siam in terms of region , education, language, and rituals and traditions.

Key Words: Strategies; Annexation; Ubon Ratchatani; Siam

“เมื่อดูตามแนวพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ความเป็นท้องถิ่นกำหนดขอบเขตไม่ได้
...เราไม่เห็นความเป็นชาติ ไม่เห็นรัฐ ไม่เห็นอาณาจักรที่ส่งอำนาจออกไปจาก
ศูนย์กลางอย่างเป็นระบบ”
ดาร์วิน เมตตาริกานนท์ (2548)

บทนำ

รัฐไทยเป็นรัฐสมัยใหม่ (Modern State) เมื่อไหร่ คำถามดังกล่าวดูเหมือนว่าจะก่อให้เกิดข้อถกเถียงจากนักวิชาการไทยอย่างมากในการค้นคว้าเพื่อค้นหาเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงในการกลายเป็นรัฐสมัยของสยาม¹ ว่ามีสาเหตุจากอะไร และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในเวลาต่อมาอย่างไร งานของ Kullada Kesboonchoo Mead (2000) เรื่อง The rise and decline of Thai absolutism พยายามอธิบายว่าเหตุผลสำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น เกิดมาจากการเปิดประเทศของสยามนับตั้งแต่การเซ็นสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ 4 ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในสยาม ส่งผลให้สยามต้องมีการปรับตัวในเรื่องของระบบการเมืองเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มากกว่านั้นความต้องการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในราชสำนักระหว่างกลุ่มขุนนางต่างๆ ที่มีอำนาจกับกลุ่มขององค์พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 5² ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภายนอกและความ

¹ คำว่าสยามเป็นชื่อเดิมของประเทศไทย ภายหลังจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ทำการเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยาม กลายเป็น ประเทศไทยในปัจจุบัน

² ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการปฏิรูปประเทศของในหลวงรัชกาลที่ 5 ที่มีการจัดตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ ในการเก็บภาษีต่างๆ ให้มารวมอยู่ในที่เดียวกัน ส่งผลให้เจ้าและขุนนางต่างๆ ที่เคยมีรายได้จากการเก็บภาษีเกิดความไม่พอใจ โดยเฉพาะกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ซึ่งเดิมมีรายได้แผ่นดินถึง 1 ใน 3 ได้มีการขอร้องสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและกำลังคน นำมาสู่วิกฤตการณ์วังหน้า

ขัดแย้งจากภายในราชสำนักได้นำไปสู่การปฏิรูประบอบราชการให้มีความทันสมัยเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และลดอำนาจของขุนนางต่างๆ ลง เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งแย่งชิงราชบัลลังก์ได้อีก ข้อเสนอดังกล่าวคล้ายคลึงกับข้อเสนอของชยอนันต์ สมุทวณิช (2554) ในเรื่อง 100 ปีการปฏิรูประบอบราชการไทย ที่พยายามอธิบายถึงการเกิดขึ้นของระบอบราชการไทยซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง (Centralization) และการสร้างรัฐสมัยใหม่ของสยาม ข้อเสนอสำคัญของงานดังกล่าวคือ ระบบการปกครองในรูปแบบจตุสดมภ์นั้นไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอและทำงานตอบสนองได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในสยามในช่วงรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 เนื่องจากการทำงานของระบบดังกล่าวมีลักษณะต่างคนต่างทำ และไม่มีขั้นตอนที่ชัดเจน เนื่องจกอำนาจในการปกครองนั้นถูกแบ่งไปยังขุนนางกลุ่มต่างๆ เช่น ขุนเวียง ขุนวัง ขุนคลัง ขุนนา เป็นต้น นอกจากนี้ระบบดังกล่าวก่อให้เกิดความสับสนต่อฝรั่งที่เข้ามาทำการค้าจึงต้องทำการปฏิรูประบอบราชการให้มีความทันสมัยเหมือนของตะวันตก จากหนังสือเรื่อง *The rise and fall of the Thai absolute monarchy : foundations of the modern Thai state from feudalism to peripheral capitalism* ของ ไซยนต์ รัชชกุล (1994) ได้มีข้อเสนอในเรื่องของการสร้างรัฐสมัยใหม่ของสยามที่แตกต่างออกไปโดยงานดังกล่าวได้อธิบายว่าการเกิดขึ้นของรัฐสยามนั้น เกิดจากการที่สยามต้องการเชื่อมตัวเองเข้าสู่ระบบทุนนิยมของโลก แต่ไม่ได้เป็นทุนนิยมเต็มตัวเนื่องจากไม่ได้เปิดให้มีการค้าเสรีเหมือนดังแนวคิดเสรีนิยมที่เป็นรากฐานของทุนนิยมของตะวันตก แต่สยามกลับรวมศูนย์อำนาจการบริหารจัดการทรัพยากรไว้ที่กรุงเทพฯ การกระทำดังกล่าวทำให้สยามกลายเป็นนกล่าอาณานิคมภายในภูมิภาค (Internal Colonization) กล่าวคือ สยามได้ทำการผนวกหัวเมืองต่างๆ และดูดซับทรัพยากรจากเมืองต่าง ๆ เข้าสู่กรุงเทพฯ เพื่อส่งขายต่อไปให้กับประเทศอาณานิคมตะวันตกอีกทอดหนึ่ง

ทฤษฎีในเรื่องของอำนาจการปกครองในยุคก่อนการเกิดรัฐสมัยใหม่นั้น ได้เสนอว่า อำนาจการปกครองในบริเวณดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกลุ่มดาวแมนดาร่า (Mandala) กล่าวคือ อำนาจของเจ้าเมืองมีความไม่แน่นอนไม่ได้ผูกติดกับดินแดนเหมือนดังแนวคิดอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนซึ่งเป็นแนวคิดของรัฐสมัยใหม่ แต่อำนาจของเจ้าเมืองนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการรบและการปกครองเมือง อีกทั้งเจ้าเมืองแต่ละเมืองที่มีขนาดเล็กมีอำนาจในการปกครองตนเอง (Autonomy) ไม่ได้เป็นเมืองขึ้นของเมืองใดเมืองหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง แต่มีลักษณะเป็นเมืองที่เรียกว่า 2 ฝ่ายฟ้า กล่าวคือ มีการส่งของบรรณาการให้กับเมืองใหญ่ต่างๆ เพื่อรักษาความอยู่รอดและอิสระของตน (ดุษฎีภาค ปรีชารัชช. 2555), (ธงชัย วินิจจะกุล. 2556), (2558) คำถามที่ควรต้องถูกถามต่อมา คือสยามมีวิธีการอย่างไรในการผนวกเมืองต่างๆ ที่มีอิสระในการปกครองตนเองให้กลายเป็นจังหวัดหนึ่งของสยาม

หนังสือเรื่อง Siam Mapped ของ Thongchai Winichakul (1995) ได้เสนอว่า การเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่ของสยามเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นมาเมื่อ 100 กว่าปีที่แล้ว สิ่งดังกล่าวเกิดจากการจัดทำแผนที่เพื่อกำหนดเส้นเขตของเจ้าสยามกับเจ้าอาณานิคม ซึ่งเป็นวิธีคิดของการเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่ในการกำหนดอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน ในทางทฤษฎี ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ขอบเขตของรัฐสยามถูกสร้างขึ้นจนกลายเป็นรูปขวานทอง เมืองต่างๆ ที่เคยมีอิสระในการปกครองตนเองต่างตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของสยาม อย่างไรก็ตาม ความพยายามของสยามในการผนวกเมืองต่างๆ ไม่ใช่เพียงเรื่องของกำหนดเส้นเขตแดนเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติ สยามมีวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการผนวกเมืองดังกล่าวให้สยบยอมและกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของสยาม หนังสือเรื่อง การปกครองเมืองในสังคมไทย กรณีเชียงใหม่ เจ็ดศตวรรษของ ธนศวร เจริญเมือง (2540) และหนังสือเรื่อง เปิดแผนยึดล้านนาของ เนื้ออ่อน ขวัญทองเขียว (2559) พยายามที่จะอธิบายถึงวิธีการที่สยามใช้ในการผนวกพื้นที่ล้านนาโดยเฉพาะการลดอำนาจของเจ้าเมืองต่างๆ และการขยายอำนาจของสยามลงไปในสู่ประชาชนในล้านนา อย่างไรก็ตาม Volker Grabowsk (1995:

107-153) และ Chaiyan Ratchakool (1994: 17-34) ได้เสนอว่าการผนวกรวมอาณาจักรล้านนาและเมืองทางใต้ของสยามนั้น สยามดำเนินการอย่างละมุนละม่อม ไม่ได้ใช้ความรุนแรงมากเหมือนการผนวกดินแดนในบริเวณพื้นที่ราบสูงโคราช ตลอดจนถึงทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง³ เนื่องจากอาณาจักรล้านนาและเมืองทางใต้ของสยามมีผลประโยชน์ที่สยามต้องการ ในอาณาจักรล้านนานั้นสยามมีความต้องการไม้สักจากล้านนาเพื่อทำการค้าขายกับต่างประเทศเป็นอย่างมาก ส่วนหัวเมืองทางใต้นั้นสยามมีผลประโยชน์ร่วมกับเจ้าเมืองทางใต้ในเรื่องของการค้าขายทางทะเลและรายได้จากสิ่งของหายาก การผนวกอาณาจักรล้านนากับเมืองทางใต้จึงมีลักษณะที่ไม่รุนแรงและค่อยเป็นค่อยไป อย่างไรก็ตาม ในส่วนของเมืองทางด้านของตะวันออกเฉียงเหนือ หรือที่รู้จักกันในชื่อว่า อีสานนั้น สยามได้ใช้ความรุนแรงในการผนวกหัวเมืองต่างๆ มากกว่าทางอาณาจักรล้านนาและเมืองทางใต้ของสยาม การใช้ความรุนแรงในการปราบปรามและผนวกเมืองต่างๆ ในบริเวณที่ราบสูงโคราชนั้นมีสาเหตุมาจากประวัติศาสตร์ความขัดแย้งในเรื่องของเชื้อชาติของคนในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว มีวัฒนธรรมและประเพณีที่คล้ายกับทางฝั่งล้านช้างซึ่งเป็นคู่ขัดแย้งกับสยามมาตั้งแต่อดีต ในอดีตบริเวณทางที่ราบสูงโคราชจรดไปถึงบริเวณทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง มีเมืองใหญ่มากมายตั้งอยู่ในบริเวณดังกล่าว เช่น เมืองโคราช เมืองหนองคาย เมืองมหาสารคาม เมืองร้อยเอ็ด และเมืองอุบลราชธานี เป็นต้น เมืองต่างๆ ที่กล่าวมานี้ภายหลังได้กลายเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ก่อนที่เมืองเหล่านี้จะกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยนั้น เมืองต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เคยมีเจ้าเมืองปกครองเมืองมาก่อน โดยเฉพาะเมืองอุบลราชธานี ชื่อเดิมคือ อุบลราชธานีศรีวนาลัย เป็นเมืองที่ถูกก่อตั้งขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1 โดย พระประทุมวรราชสุริยวงศ์ หรือที่คนอุบลราชธานีรู้จักกันในชื่อของ ท้าวคำผง

³ พื้นที่ราบสูงโคราชตลอดจนถึงทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงหรือในเวลาต่อมาเรารู้จักพื้นที่ดังกล่าวนี้คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ ภาคอีสานของประเทศไทย

บุตรหลานของพระวอและพระตา ซึ่งทั้งสองท่านเป็นผู้นำคนจากทางฝั่งลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณพื้นที่เมืองอุบลราชธานีในปัจจุบัน มากกว่านั้นกษัตริย์ผู้ปกครองเมืองอุบลราชธานีในยุคต่อมาได้ช่วยกันสร้างเมืองอุบลราชธานีให้มีอำนาจและมีความเจริญรุ่งเรือง อีกทั้งเมืองบริวารอยู่ภายใต้การปกครองจำนวนมาก การปกครองภายในเมืองอุบลราชธานีมีรูปแบบการปกครองที่เรียกว่าการครองลาว กล่าวคือมีประเพณีการปกครองที่เหมือนกับการปกครองของอาณาจักรล้านช้างในอดีต ที่สำคัญประชาชนในเมืองอุบลราชธานีนั้นพูดภาษาลาวและยึดถือวัฒนธรรมการปฏิบัติแบบทางฝั่งลาวเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ภายหลังจาก พ.ศ.2425 ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สยามได้มีการส่งข้าหลวง คือหลวงภักดีนรงค์ซึ่งเป็นข้าหลวงคนแรกเข้ามาประจำที่เมืองอุบลราชธานี เพื่อสอดส่องดูแลการทำงานของเจ้าเมือง ภายหลังจากนั้นสยามได้มีการยกเลิกตำแหน่งเจ้าเมืองและยกเลิกการปกครองอาญาที่เหมือนกับประเทศลาว ที่สำคัญ สยามได้มีการส่งข้าราชการจากส่วนกลางให้มาประจำอยู่ที่เมืองอุบลราชธานี และยกสถานะจากเมืองอุบลราชธานีให้เป็นมณฑลอุบลราชธานี ในพ.ศ.2468 เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการปกครองเมืองต่างๆที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง จนกระทั่ง พ.ศ. 2476 ได้มีการยกเลิกการปกครองในรูปแบบมณฑล ส่งผลให้เมืองอุบลราชธานีมีสถานะกลายเป็นจังหวัดหนึ่งมาจนถึงปัจจุบัน

จากที่กล่าวมา ความสำเร็จของสยามในการขยายอำนาจของตนเพื่อควบคุมดินแดนต่าง ๆ ที่เคยมีอิสระในการปกครองตนเองให้อยู่ภายใต้การปกครองและกลายเป็นส่วนหนึ่งของสยาม ก่อให้เกิดคำถามสำคัญคือ สยามมีวิธีการจัดการเมืองที่เคยมีอิสระในการปกครองตนเองอย่างไร โดยเฉพาะเมืองอุบลราชธานีที่เคยเป็นเมืองใหญ่และมีอำนาจมากในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนใต้ คำถามที่สองคือ การผนวกรวมเมืองอุบลราชธานีส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองของเมืองอย่างไร โดยเฉพาะสถานะตำแหน่งของเจ้าเมืองที่เคยเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองเมืองมาก่อน

ช่วงเวลาของการสร้างรัฐสยามในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นับตั้งแต่การส่งข้าหลวงมาประจำที่เมืองอุบลราชธานี ใน พ.ศ.2425 จนถึงก่อนที่เมืองอุบลราชธานีจะกลายเป็นจังหวัดหนึ่งของสยาม ใน พ.ศ.2476 จึงเป็นช่วงเวลาสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในเมืองโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงการปกครองและการบริหารเมืองจัดการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น ในส่วนนี้แบ่งการอธิบายออกเป็น 3 ประเด็น กล่าวคือ 1.กรอบแนวคิดในด้านการศึกษา 2. เหตุผลและความสำเร็จในการผนวกเมืองอุบลราชธานีและเมืองต่างๆ บริเวณที่ราบสูงโคราชให้เป็นส่วนหนึ่งของสยาม 3. วิธีการขยายอำนาจการปกครองของสยามกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในเมืองอุบลราชธานี

กรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวคิดในการศึกษาทางประวัติศาสตร์

ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ จอห์น เอช. อาร์โนลด์ (ไซยันต์ รัชชกุล, 2560) นักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์ชื่อดังของโลก ได้เสนอว่าประวัติศาสตร์นั้นก็มีประวัติศาสตร์ของตนเอง แต่สิ่งสำคัญคือผู้ศึกษาประวัติศาสตร์นั้นมีการอบวิธีในการมองและเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ให้นำไปสู่สัจธรรมที่ตนเองต้องการนำเสนอ ซึ่งสัจธรรมดังกล่าวนั้นยังคงต้องถูกตั้งคำถามกลับว่าจะเป็นสัจธรรมที่แท้จริงได้อย่างไร ในเมื่อประวัติศาสตร์ที่ถูกศึกษานั้น ถูกมองจากมุมมองความคิดและความเชื่อที่แตกต่างกัน ข้อเสนอของ จอห์น เอช. อาร์โนลด์ นั้นทำให้เราต้องกลับมาตั้งคำถามกับการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ของประเทศไทยนั้นเป็นอย่างไร ไซยันต์ รัชชกุล (2557) นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2557) ธงชัย วินิจจะกุล (2556: 2-67), (2558) ได้เสนอว่า ประวัติศาสตร์ของไทยนั้นเป็นประวัติศาสตร์ในลักษณะของราชาชาตินิยม มีเมืองกรุงเทพฯเป็นศูนย์กลาง พูดถึงความดงามของเมืองกรุงเทพฯ แต่ไม่ได้พูดถึงอีกมุมหนึ่งที่เมืองกรุงเทพฯได้กระทำกับ เจ้าเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของพื้นที่หรือประชาชนที่อยู่ห่างออกไป กรอบคิดของนักวิชาการไทยดังกล่าว ไม่ใช่

เพียงแต่ต้องการค้นหาเรื่องที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์นั้นว่ามีการเกิดขึ้นจริงหรือไม่ หรือพยายามหาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทที่รองรับ ตามแนวการศึกษาแบบประจักษ์นิยม (Positivism) แต่แนวการศึกษาดังกล่าวเป็นไปในลักษณะต่อต้านประจักษ์นิยม (Anti-Positivism) ที่ไม่เชื่อว่ามีความจริงที่สำเร็จรูปและลงตัว แต่ประวัติศาสตร์ในตัวของมันเองนั้นมีความซับซ้อนของปัจจัยรายรอบและขึ้นกับมุมมองและการตีความของผู้ศึกษาแต่ละท่าน แนวทางศึกษาดังกล่าวนี้จึงอาจจะถูกเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า การศึกษาแบบแนวทางประวัติศาสตร์นิพนธ์ (Historiography) ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาที่ไม่เพียงอธิบายการเชื่อมโยงระหว่างตัวบท (Text) กับ บริบท (Context) แต่รวมไปถึงความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นนั้นรับใช้ใคร ใครได้ประโยชน์และใครเสียประโยชน์ (อ้างแล้ว, 2557)

กรอบแนวคิดในเรื่องของอำนาจ

การพูดถึงเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ (Power) นั้น Max Weber (1983:15) ถือได้ว่าแนวคิดในเรื่องอำนาจของเขาได้รับการอ้างอิงอย่างมากในงานวิชาการ เขาได้แบ่งอำนาจออกเป็น 3 ประเภท 1. อำนาจจากบารมี (charismatic authority) เกิดขึ้นจากความสามารถของผู้นำ 2. อำนาจตามประเพณี (traditional authority) เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดผ่านทางพิธีกรรม 3. อำนาจหน้าที่ตามเหตุผลทางกฎหมาย (rational legal authority) ผู้มีอำนาจใช้อำนาจจากกฎหมายที่ถูกบัญญัติไว้ อย่างไรก็ตาม คำว่าอำนาจนั้นมีความแตกต่างกันระหว่างอำนาจที่เรียกว่า Power กับ อำนาจที่เรียกว่า Authority โดย อำนาจ (Power) หมายความว่า ความสามารถที่คนใดคนหนึ่งสามารถบีบบังคับให้คนอื่นทำตามโดยการใช้กำลังบังคับหรือวิธีการทางใดที่ผู้นั้นไม่ปฏิบัติตาม แต่ส่วน อำนาจ (Authority) นั้นมีลักษณะคือ ผู้ที่มีอำนาจนั้นต้องมีตำแหน่ง หรือมีที่มาของอำนาจที่จะสามารถใช้ได้ อย่างไรก็ตาม แนวคิดในเรื่องของอำนาจ ได้มีการพัฒนาขึ้นไปอีกถึงยุทธวิธีการใช้อำนาจโดยเฉพาะ

นักวิชาการสายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ Joseph S.Nye (2011) ได้เสนอว่า อำนาจที่ใช้นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ อำนาจแข็ง (Hard Power) และ อำนาจละมุน (Soft Power) กล่าวคือ อำนาจแข็ง (Hard Power) เป็นการใช้อำนาจในทางด้านการทหารบังคับขู่เชือดเพื่อให้ตัวแสดงอีกฝ่ายหนึ่งยอมทำตาม ส่วนอำนาจละมุน (Soft Power) เป็นการใช้อำนาจในเชิงวัฒนธรรมผ่านทางด้านวัฒนธรรม ภาษา ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้ตัวแสดงที่มีความแปลกแยก มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ซึมซับรับเอาวัฒนธรรม มุมมองและโลกทัศน์ของผู้มีอำนาจเหนือกว่าเขามาเป็นของตนเอง การใช้อำนาจแบบละมุนนี้จะทำให้ตัวแสดงที่ถูกใช้อำนาจนั้นมีความรู้สึกเหมือนได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่มีอำนาจมากกว่า ลดความรู้สึกแปลกแยก ส่งผลให้ตัวแสดงซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่าสามารถชักจูงและควบคุมผู้ที่ถูกใช้และถูกครอบงำทางวัฒนธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น เขาได้เสนอว่าในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การใช้อำนาจทั้งสองนั้นเป็นสิ่งที่ถูกใช้คู่กันมาตลอดในการแผ่ขยายอำนาจของรัฐที่มีอำนาจเหนือกว่าสู่รัฐที่มีอำนาจน้อยกว่าเพื่อให้รัฐมีอำนาจน้อยกว่ายอมทำตามรัฐที่มีอำนาจมากกว่า หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า อำนาจฉลาด (Smart Power) (สุรชาติ บำรุงสุข. 2557)

เหตุผลและความสำเร็จในการผนวกอุปราชธานีและเมืองต่างๆบริเวณที่ราบสูงโคราชให้เป็นส่วนหนึ่งของสยาม

ส่วนนี้จะเป็นการอธิบายและขยายความถึงเหตุผลของสยามในการแผ่ขยายอำนาจและผนวกเมืองต่างๆบริเวณพื้นที่หลังที่ราบสูงโคราชไปจนถึงบริเวณแม่น้ำโขง เนื่องจากเมืองต่างๆในบริเวณนี้ส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมและประเพณีคล้ายคลึงกับทางฝั่งลาวมากกว่าไทย ยกเว้นเมืองโคราชที่มีลักษณะการปกครอง ประเพณี และวัฒนธรรมคล้ายกับสยาม ทำให้เกิดคำถามสำคัญที่ว่า สยามมีเหตุผลอย่างไรถึงต้องขยายอำนาจและผนวกเมืองต่างๆซึ่งประชาชนของเมืองมีประเพณี วัฒนธรรม และการปกครองที่แตกต่างจากสยามให้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของสยาม

ประการที่หนึ่ง การได้หลักประกันที่สำคัญในการมีอำนาจและสิทธิเหนือดินแดนบริเวณที่ราบสูงโคราชตลอดจนไปถึงด้านซ้ายของแม่น้ำโขง จากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสยามกับฝรั่งเศสซึ่งมีสาเหตุมาจากความพยายามในการขยายอำนาจของตนเหนือเมืองต่างๆในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง สยามได้กล่าวอ้างว่าเมืองบริเวณทางขวาแม่น้ำโขง ตั้งแต่หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ รวมถึงบริเวณส่วนบนของเขมร อยู่ภายใต้การปกครองตนมาก่อน สยามจึงมีสิทธิและมีอำนาจที่จะปกครองเมืองเหล่านี้ ในส่วนของฝรั่งเศสได้เข้ามาอิทธิพลในบริเวณญวนในช่วงปี พ.ศ.2401 และสามารถยึดครองญวนได้ใน พ.ศ. 2436 จากการเซ็นสนธิสัญญาเว้ ค.ศ.1884 ภายหลังได้ทำให้ญวนได้กลายเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศสมากกว่านั้นฝรั่งเศสได้ใช้ข้ออ้างในเรื่องของหัวเมืองลาวต่าง ๆ นั้นเคยตกอยู่ในความดูแลของทางญวน ทำให้ฝรั่งเศสมีสิทธิที่จะปกครองเมืองต่างๆที่อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำ ผลที่ตามมาคือ มีการปะทะกันระหว่างทหารของสยามกับฝรั่งเศสบริเวณแม่น้ำโขงหลายครั้ง จนในที่สุดนำไปสู่การเซ็นสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ร.ศ. 122 (Franco-Siamese Treaty of 1904) มีการใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งการปกครองระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ทำให้สยามมีอำนาจเหนือเมืองต่างๆบริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเป็นต้นมา ไล่ตั้งแต่เมืองเชียงของ เมืองหนองคาย เมืองนครพนม จนมาถึงเมืองอุบลราชธานี อยู่ภายใต้การปกครองของสยาม ส่วนเมืองต่างๆทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงนั้นตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองฝรั่งเศส (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2554: 109-110)

อย่างไรก็ตาม มีสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจในเรื่องของวาทกรรม (Discourse) ที่ถูกสร้างขึ้นในเรื่องของการเสียดินแดนของไทยที่ถูกพูดและเล่าต่อกันมาจนกลายเป็นเนื้อหาที่นักเรียนและนักศึกษาไทยเข้าใจกันว่าไทยเสียดินแดนให้กับฝรั่งเศสและอังกฤษนั้นเป็นเรื่องที่เข้าใจผิดฝาผิดตัว เนื่องจากสยามหรือไทยนั้นไม่เคยเสียดินแดนมาก่อนเพราะไม่เคยเป็นเจ้าของดินแดน โดยเฉพาะเมืองหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ ที่ตกไปอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสนั้น สยามไม่เคยเป็นเจ้าของมาก่อนเพราะแต่ละเมืองมีอำนาจและอิสระปกครองเป็นของตนเองอย่าง

มาก และที่สำคัญเมืองเหล่านี้ส่งเครื่องราชบรรณาการและส่วยให้กับทั้งสยาม และ
ญวน (Hue) (Chaiyan Ratjchagool. 1994: 31-32)

นอกจากนี้ ทางด้านฝรั่งเศสไม่ได้มีความต้องการที่จะเข้ามายึดกรุงเทพและ
ดินแดนต่างๆบริเวณที่ราบสูงโคราชอย่างที่เข้าใจ เนื่องมาจากจุดมุ่งหมายของฝรั่งเศส
ที่เข้ามาในบริเวณนี้นั้นด้านเหนือที่จะสร้างเส้นทางการค้าโดยใช้ญวน (Hue) เป็นฐาน
สำคัญเพื่อที่จะคานอำนาจกับประเทศอังกฤษที่สามารถยึดเส้นทางการค้าทางทะเล
บริเวณฮ่องกง และมาเลเซียไว้ได้ อีกประการหนึ่งคือ ความต้องการที่จะใช้เส้นทาง
แม่น้ำโขงเพื่อที่จะใช้เป็นเส้นทางการค้าในการเข้าประเทศจีนทางตอนใต้ ถึงแม้ว่า
ภายหลังจะพบว่าเส้นทางเหล่านั้นไม่สามารถที่ล่องเรือขึ้นไปทางจีนตอนใต้เนื่องจากมี
โขดหินขนาดใหญ่จำนวนมากที่เป็นอุปสรรคก็ตาม (Ibid, 1994: 28-33)

จากที่กล่าวมาแทนที่จะพูดว่าสยามหรือไทยเสียดินแดนนั้น ควรจะพูดใหม่
ว่า สยามได้และมีสิทธิเหนือดินแดนเพิ่มขึ้นมากกว่าเสียดินแดน จากข้อตกลงในเรื่อง
เส้นเขตแดนและอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนที่สยามได้ทำกับฝรั่งเศส การกระทำ
ดังกล่าวที่เกิดขึ้นส่งผลให้สยามสามารถอ้างสิทธิและอำนาจของตนเหนือดินแดน
บริเวณที่ราบสูงโคราชจรดไปถึงฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงได้อย่างเต็มที่

ประการที่สอง ความต้องการทรัพยากรเพื่อสร้างความมั่งคั่งกับเมือง
กรุงเทพฯ เมื่อเปรียบเทียบกับเมืองต่างๆในภูมิภาคอื่นจะพบว่า บริเวณล้านนา เมือง
กรุงเทพฯมีความต้องการในเรื่องของไม้สักที่มีราคาดีในสมัยนั้น ส่วนทางใต้้นคือ
เรื่องของเส้นทางการค้าและสินค้าที่หายากและสำคัญ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เมือง
กรุงเทพฯผนวกดินแดนทั้งสองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตน ส่วนที่ราบสูงโคราชนั้นเป็น
พื้นที่ที่เงินที่สุด และถูกกองทัพจากกรุงเทพปราบปรามหนักที่สุด เนื่องจากความไม่
ไว้วางใจเจ้าเมืองบริเวณแถบนี้ ความไม่ไว้วางใจดังกล่าวเกิดจากเจ้าเมืองส่วนใหญ่มีสาย
สัมพันธ์ที่ดีกับทางลาว อย่างไรก็ตาม การที่ทางกรุงเทพต้องขยายอำนาจมาในบริเวณ
พื้นที่นี้ ไม่ใช่เพียงเพราะต้องการอำนาจในการปกครองเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญคือความ

ต้องการทรัพยากรโดยเฉพาะในเรื่องของเงินภาษี (Volker Grabowsky. 1995: 107-153)

เมื่อสยามมีการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินใหม่ใน พ.ศ. 2435 เรื่องของการเก็บภาษี ถือได้ว่าสยามให้ความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากบางครั้งบางเมืองไม่ส่งส่วยมาให้กับสยาม หรือส่งไม่ครบตามที่สยามกำหนด อาจจะมีสาเหตุมาจากเจ้าเมืองไม่สามารถเก็บส่วยได้ หรือเก็บส่วยได้แต่เก็บไว้เอง ทำให้สยามขาดรายได้ (สุวิทย์ ธีรศาศวัต. 2550: 143-147) จึงนำมาสู่การปฏิรูปการบริหารใหม่ใน พ.ศ. 2416 ได้ตราพระราชบัญญัติสำหรับหอรัษฎากรพิพัฒน์เพื่อดูแลการเก็บภาษี ส่วนในเมืองต่างๆ ได้มีการยกเลิกให้เจ้าเมืองเป็นผู้เก็บภาษี แต่ส่งคนของสยามเป็นผู้ดูแลการเก็บภาษีแทน และมีการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับการเก็บภาษีเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้สะดวกมากขึ้น เช่นในกรณีของเมืองอุบลราชธานี ใน พ.ศ. 2427 มีการบังคับใช้การเก็บภาษีเงินได้ ใน พ.ศ. 2435 ได้มีการโอนอำนาจให้เจ้าหน้าที่สยามในการเก็บภาษีฝิ่น และกฎหมายเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกสินค้า ถูกบังคับใช้ในเมืองอุบลราชธานีและหลวงพระบาง ในปีเดียวกันนั้น ภาษีที่เกี่ยวกับสินค้าการเกษตรนั้น ถูกเก็บจากเจ้าหน้าที่ของเมืองกรุงเทพฯ ซึ่งถือว่าเป็นการสิ้นสุดอำนาจของเจ้าเมืองที่เคยมีมา

ประการสุดท้ายคือ ความสำเร็จในการรวมศูนย์อำนาจของสยามและความมั่งคั่งเข้าสู่เมืองกรุงเทพฯ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าปราศจากการปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ในการปกครองเมืองต่างๆ ของสยาม เนื่องจากก่อนหน้านี้แต่ละเมืองต่างมีอำนาจและอิสระในการปกครองตน แต่การปฏิรูประบบราชการให้มีความทันสมัยตามแบบที่รับมาจากตะวันตก มีการยุบหัวเมืองต่างๆ และจัดตั้งการปกครองในรูปแบบมณฑลเทศาภิบาลขึ้นเพื่อใช้เป็นฐานอำนาจในการปกครอง พ.ศ. 2433 มีการจัดตั้ง 4 มณฑลที่สำคัญ ในบริเวณนี้คือ 1.ตอนเหนือ หรือมณฑลทลลาวพวน เมืองหลักคือ หนองคาย 2.ตะวันออก หรือมณฑลทลลาวกาว

เมืองหลักคือ เมืองจำปาศักดิ์ 3.ตะวันออกเฉียงเหนือ หรือมณฑลทลลาวอีสาน เมืองหลักคือ เมืองอุบลราชธานี 4.ตอนกลาง หรือมณฑลทลลาวกลาง เมืองหลักคือ เมืองโคราช ในภายหลังจากการปักปันเขตการปกครองกับฝรั่งเศสได้ลดเหลือ 3 มณฑล โดยยกเลิก มณฑลลาวท้าว ออกไปเนื่องจากอยู่ในดินแดนของฝรั่งเศส (สถาบันพระปกเกล้า. ออนไลน์) หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีการยกเลิกการปกครองในระบบมณฑลเทศาภิบาลใน พ.ศ.2476 และเปลี่ยนการจัดภูมิศาสตร์ของพื้นที่การปกครองใหม่โดยเรียกเป็นภาค เช่น จังหวัดในภาคเหนือ จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือจังหวัดในภาคใต้ เป็นต้น เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงว่าเมืองกรุงเทพฯเป็นศูนย์กลาง ส่วนเมืองต่างๆเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเมืองกรุงเทพฯที่กำหนดตามทิศเท่านั้น นอกจากนี้มีการการส่งคนของสยามลงไปในเมืองต่างๆ และทำงานแทนที่เจ้านายเดิมนั้น ส่งผลให้สยามสามารถที่จะเข้าไปบริหารจัดการเศรษฐกิจและการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Ibid, 1995: 107-153), (สมศรี ชัยวนิชยา และคณะ, 2556: 123-125)

วิธีการขยายอำนาจการปกครองของสยามกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในเมืองอุบลราชธานี

ภายหลังจากสยามสามารถผนวกเมืองอุบลราชธานีให้มาเป็นส่วนหนึ่งของสยาม สิ่งที่ตามมาคือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในเมือง โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการปกครองภายในเมืองอุบลราชธานีตามนโยบายรวมศูนย์อำนาจ รวมถึงการเปลี่ยนเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมภายในเมืองอุบลราชธานีให้มีความสอดคล้องกับเมืองกรุงเทพฯ ทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการปกครองและทำให้เกิดสำนึกของความเป็นรัฐและชาติเดียวกันตามแนวคิดของการเกิดรัฐสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลันหรือตรงตามคำอธิบายในประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานีอย่างที่เราเข้าใจ แต่มีความสลับซับซ้อนของการต่อรอง การลดอำนาจของเจ้าเมือง การเปลี่ยนแปลงความคิด และวัฒนธรรมของคนอุบลราชธานีผ่านความ

พยายามในการรวมศูนย์อำนาจของสยาม ที่สำคัญคือวิธีการที่สยามใช้ในการผนวกดินแดนนั้นมีความแยบคายทั้งรุนแรงและประนีประนอมตามช่วงของบริบทของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงการปกครองภายในเมืองอุบลราชธานี

ประการที่หนึ่ง ความพยายามของสยามในการลดอำนาจเจ้าเมืองอุบลราชธานีที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน เริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 สยามได้มีการส่งข้าหลวงจากส่วนกลางมาประจำอยู่บริเวณหัวเมืองต่างๆ เนื่องจากสยามต้องการแสดงพระราชอำนาจของสยามต่อเจ้าอาณานิคมที่เข้ามาว่า มีเมืองบริเวณใดบ้างที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม และความต้องการที่จะจัดระบบการปกครองและการส่งส่วยให้กับทางสยามใหม่ เนื่องจากหัวเมืองต่างๆ มีปัญหาในการส่งส่วยให้กับสยามไม่ได้ตามที่กำหนด (อ้างแล้ว, 2553:3-4) ในขณะนั้นได้มีการส่งข้าหลวงมาประจำที่มณฑลอุบลราชธานี คนแรก ใน พ.ศ. 2520 คือ หลวงจินดารักษ์ มีหน้าที่หลักคือ การฝึกทหารและการควบคุมกำลังคน ส่วนข้าหลวงที่ถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญอย่างมากต่อเมืองอุบลราชธานีคือ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเมืองและการทหารซึ่งถูกส่งมาประจำการที่เมืองอุบลราชธานีในพ.ศ. 2436 โดยถูกส่งมาแทนส่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร ข้าหลวงเมืองอุบลราชธานีคนเก่า กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ได้เข้ามาประจำอยู่ที่เมืองอุบลราชธานีนานถึง 17 ปี และเสด็จกลับพระนครใน พ.ศ. 2453 บทบาทที่สำคัญอย่างมากของท่านคือ การวางระบบการปกครองในเมืองอุบลราชธานีโดยเฉพาะระบบการควบคุมคน ระบบการจัดเก็บภาษี และระบบการทหาร มากกว่านั้น ท่านได้มีการสร้างสายสัมพันธ์อันดีกับตระกูลเจ้านายเมืองอุบลราชธานี ผ่านการแต่งงานกับหม่อมเจิญคำ ซึ่งเป็นเหลนทวดของท้าวสีหาราช อดีตกรมการเมืองอุบลราชธานีขึ้นผู้ใหญ่ในพ.ศ.2507 พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่9 ได้ทรงโปรดเกล้าให้ตั้งชื่อค่ายมณฑล

ทหารบกที่ 6 ว่า ค่ายพระยาสุรสีห์ เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ (อ้างแล้ว. 2556: 93-107)

ประการที่สอง คือ การลดสถานะของเจ้าเมืองอุบลราชธานีลงให้เป็นเพียงผู้ดำรงตำแหน่งทางราชการของสยาม การปกครองเมืองอุบลราชธานีแต่เดิมนั้น ตำแหน่งเจ้าเมืองจะสืบทอดส่งต่อทางสายเลือด นับจากเจ้าพระประทุมวรราชสุริยวงศ์หรือท้าวคำผง ผู้ก่อตั้งเมืองเป็นต้นมา เมืองอุบลราชธานีมีเจ้าเมืองทั้งหมด 4 คน⁴ อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจของเจ้าเมืองอุบลราชธานีได้หมดลงและสยามมีอำนาจเหนือเมืองอุบลราชธานีนั้น คือ เหตุการณ์ความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มเจ้าพรหมเทวนุเคราะห์วงศ์ กับกลุ่มของเจ้านายอุบลราชธานีกลุ่มของพระเจ้าวอ และพระเจ้าตาซึ่งเป็นราชวงศ์เจ้าเมืองเดิม ที่ดำรงตำแหน่ง อุปฮาด และตำแหน่งสำคัญอื่นๆ ในเมืองอุบลราชธานี ทั้งสองกลุ่มได้มีเหตุขัดแย้งและไม่พอใจกันในเรื่องของการเก็บส่วยจากไพร่ การขยายอำนาจอิทธิพลของกลุ่มของตนในเมืองอุบล ความขัดแย้งในการปกครองที่เกิดขึ้นภายในเมืองอุบลราชธานีส่งผลให้ทางสยามใช้เป็นข้ออ้างเรียกตัวผู้ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายคือ เจ้าพรหมเทวนุเคราะห์วงศ์และกลุ่มเจ้านายที่เป็นคู่กรณีลงมาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เมืองกรุงเทพฯ แต่หลังจากนั้นได้รับแจ้งจากเมืองกรุงเทพฯ ว่า เจ้านายของเมืองอุบลราชธานีที่ได้ถูกทางเมืองกรุงเทพฯ เรียกตัวลงไปไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งทั้งสองฝ่ายนั้นต่างถึงอสัญกรรมโดยไม่ทราบสาเหตุ หลังจากนั้นสยามไม่มีการแต่งตั้งเจ้าเมืองที่มาจากราชวงศ์ของท้องถิ่นอีก แต่ส่งคนจากส่วนกลางมาดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองแทน และเปลี่ยนให้เจ้าราชวงศ์ท้องถิ่นเดิมที่เคยมีอำนาจทำหน้าที่ในการช่วยปกครอง บริหารเมืองและรับเงินเบี้ยหวัดจากสยาม

⁴ 1. พระปฐมวรราชสุริยวงศ์ เป็นเจ้าเมือง 2 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2335-2337 2. พระพรหมสุริยวงศ์ 66 ปี พ.ศ. 2337-2393 3. พระพรหมราชวงศ์ 18 พ.ศ. 2398-2406 4. เจ้าพรหมเทวนุเคราะห์วงศ์ 20 ปี พ.ศ. 2409-2429 (อ้างแล้ว. 2545: 126-155)

แทนจากที่อดีตเคยมีอำนาจปกครองและสามารถจัดเก็บภาษีได้ (อ้างแล้ว. 2556: 52-53)

ประการที่สาม การยกเลิกกลุ่มคณะอาญาสี่และเปลี่ยนการปกครองมาเป็นการปกครองในรูปแบบภูมิภาคและท้องที่ เดิมนั้น การปกครองของเมืองอุบลราชธานีมีรูปแบบอาญาสี่ ซึ่งเป็นการปกครองแบบโบราณที่ได้รับมาจากอาณาจักรล้านช้าง มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การควบคุมและเกณฑ์ไพร่ทาส และการเก็บส่วยให้กับผู้ปกครอง ในการปกครองแบบอาญาสี่ได้มีการแบ่งกลุ่มผู้ปกครองออกเป็นสองกลุ่ม ในการควบคุมระบบการปกครองและระบบเศรษฐกิจในยุคศักดินาดังต่อไปนี้ กล่าวคือ 1.กลุ่มคณะอาญาสี่ ที่ประกอบไปด้วยเจ้าเมือง อุปฮาด ราชวงศ์ และขุนนางที่สำคัญของเมือง คนเหล่านี้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ดูแลด้านการปกครอง การบริหารเศรษฐกิจ และการตัดสินใจที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง 2.กลุ่มผู้ช่วยคณะอาญาสี่ ประกอบไปด้วยขุนนางที่ถูกแต่งตั้งขึ้นจากเจ้าเมืองอุบลราชธานีให้ประจำตำแหน่งในพื้นที่ต่างๆ เช่น ท้าวสุริยะ ท้าวสุริโย และท้าวโพธิสาร และหัวหัวหน้าชุมชน ที่ดำรงตำแหน่งเส้นและแขวง ทำหน้าที่ในการควบคุม เก็บส่วยและเกณฑ์แรงงานไพร่ทาสให้กับกลุ่มแรก

ความต้องการของสยามที่ต้องการจะยกเลิกการปกครองแบบอาญาสี่ที่ถูกใช้ในเมืองอุบลราชธานีมาเป็นการปกครองที่ถูกควบคุมโดยสยาม เริ่มขึ้นใน พ.ศ.2440-2442 เนื่องจากภายในสยามมีการปฏิรูประบอบราชการจากจตุสดมภ์มาเป็นกระทรวงทบวง กรม เพื่อจัดการปกครองให้เหมือนกับตะวันตกซึ่งมีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ อีกด้านหนึ่งคือ ความต้องการที่จะลดอำนาจของเจ้าเมืองและขุนนางท้องถิ่นอื่นๆลง โดยการสถาปนาอำนาจของสยามให้อยู่เหนือทุกกลุ่มในเมืองอุบลราชธานี นอกจากมีการยกเลิกตำแหน่งเจ้าและมีการแต่งตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดมาจากส่วนกลาง มีการแต่งตั้งปลัดเมือง ยกกระบัตรเมือง และผู้ช่วยราชการเมือง นอกจากนี้มีการยกเลิกการปกครองแบบเส้นและแขวงมาเป็นการปกครองในระดับ

ท้องที่โดยการตั้งอำเภอ ตำบลและหมู่บ้านขึ้นเพื่อดูแลคนในแต่ละพื้นที่ (อ้างแล้ว. 2545: 300-317)

ประการที่สี่ การสร้างขอบเขตพื้นที่การปกครองให้มีความชัดเจนในการปกครองและการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นต่างๆ ระบบการปกครองแบบอาณานิคมมีลักษณะความสัมพันธ์ทางอำนาจที่กระจัดกระจายออกไปตามขุนนางที่ดำรงตำแหน่งต่างๆ เจ้าเมืองอุบลราชธานีถึงแม้จะมีตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองแต่ไม่ได้เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดหรือมีสิทธิเด็ดขาดในการปกครองทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องด้วยมีขุนนางกลุ่มต่างๆ ที่มีที่ดินและมีไพร่ทาสอยู่ภายใต้การปกครองของตนเอง จะเห็นได้จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าเมืองอุบลราชธานีกับอุปฮาด และขุนนางต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว

เมื่อสยามสามารถยกเลิกการปกครองในระบบอาณานิคมและลดอำนาจของกลุ่มต่างๆ ได้แล้วนั้น สิ่งที่สยามต้องทำ นอกจากการเปลี่ยนระบบการปกครองให้เหมือนสยามแล้ว ที่สำคัญคือ การออกแบบพื้นที่ในการจัดการปกครองใหม่เพื่อสอดคล้องกับระบบการบริหารราชการแผ่นดินที่ถูกรื้อเข้ามาใช้ในเมืองอุบลราชธานี สิ่งที่สยามทำคือ การตั้งมณฑล จังหวัด อำเภอ และหมู่บ้าน (อ้างแล้ว. 2545: 300-317) ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงวิคิดในเรื่องของการปกครองที่ให้ความสนใจในเรื่องของพื้นที่และเขตอำนาจการปกครองนั้นไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจของเจ้าเมืองหรือขุนนางผู้เคยมีอำนาจอีกต่อไป แต่อำนาจทั้งหมดถูกรวมไปที่สยาม และพื้นที่ต่างๆ ที่ไม่มีความชัดเจนถูกจัดแบ่งใหม่ตามเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นต่างๆ ของสยาม ผ่านระบบกลไกราชการที่ส่งลงมาในการควบคุมคนและจัดเก็บภาษีในเขตที่ดินรับผิดชอบแทนที่เจ้าเมืองและขุนนางเดิม

ประการที่ห้า การจัดระบบควบคุมคนใหม่ ระบบการควบคุมคนเดิมนั้นใช้ระบบอาณานิคม ที่ไพร่ทาสซึ่งเป็นแรงงานสำคัญนั้นอยู่ภายใต้สังกัดมูลนาย ส่งผลให้เจ้านายท้องถิ่นแต่ละคนมีอำนาจเพราะมีกำลังคนและทรัพยากรอยู่ภายใต้ดินของ

คนที่สามารถต่อรองกับเจ้าเมืองได้ สิ่งที่ยามทำคือ การยกเลิกธรรมเนียมเกณฑ์ข้าหลวงและไพร่ ที่เคยเป็นธรรมเนียมการปกครองเดิมโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านช้าง ในการเกณฑ์แรงงานให้เข้ามารับใช้เจ้านายและขุนนางท้องถิ่น ที่สำคัญคือ มีการสำรวจไพร่ทาส และปรับปรุงการให้ไพร่ขึ้นอยู่ตามแขวงที่ตนเองสังกัดอย่างชัดเจน ทั้งนี้เป็นไปเพื่อที่ยามจะสามารถนับจำนวนไพร่ทาสที่มีอยู่ในเมือง และสามารถที่จัดเก็บภาษีและส่วยจากขุนนางได้ตามที่กำหนดเนื่องจากรู้จำนวนไพร่ทาสซึ่งเป็นแรงงานสำคัญในการผลิตสมัยนั้น

ประการที่หก การปฏิรูปการเก็บส่วย การเก็บส่วยของสยามในเมืองอุบลราชธานีเป็นปัญหามาตลอด เนื่องจากขุนนางท้องถิ่นไม่ส่งส่วยให้ตามที่ยามต้องการ อีกด้านหนึ่งไม่สามารถที่จะเรียกเก็บจากไพร่ทาสได้ ทั้งนี้เนื่องจากสยามมีการเปลี่ยนแปลงการเก็บส่วย ที่แต่เดิมส่วยที่ถูกเก็บนั้นมีลักษณะเป็น สิ่งของต่างๆ ของป่าหายาก หรือในรูปของตัวเงิน ซึ่งไพร่มีทางเลือกในการที่จะจ่ายส่วย ต่อมาเมื่อสยามเปลี่ยนการเก็บส่วยให้เหลือแต่เพียงรูปของตัวเงิน นโยบายของสยามนั้นขัดกับวิถีชีวิตและการผลิตของไพร่ที่ส่วนมากทำการเพาะปลูก จับปลา หรือหาของป่ามาขาย ส่งผลให้เมื่อสยามต้องการเก็บส่วยเป็นรูปของตัวเงิน ทำให้ไม่สามารถที่จะเก็บได้ตามต้องการเพราะไพร่ทาสต้องใช้เวลาในการที่จะแปลงสิ่งของที่เขาหาได้นั้นมาเป็นตัวเงินเพื่อจ่ายให้กับสยาม ส่งผลให้ไพร่ทาสไม่สามารถจ่ายส่วยได้ อย่างไรก็ตาม การไม่สามารถเก็บส่วยได้ตามที่ยามต้องการไม่ได้มีเพียงเรื่องนี้อย่างเดียว แต่ที่สำคัญคือในเรื่องระบบของการจัดเก็บส่วยที่ยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่สามารถตรวจสอบได้ ทำให้ขุนนางท้องถิ่นบางคนเมื่อเก็บส่วยได้ไม่ยอมนำส่งให้ผู้แทนของสยาม (อ้างแล้ว. 2555)

สิ่งที่สยามทำคือ การเร่งเก็บส่วยเพิ่มมากขึ้น โดยแบ่งการเก็บส่วยเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรกที่ถูกเก็บไปแล้วจากนายหมู่ ขุนนางท้องถิ่น ให้รับนำส่งให้กับสยาม ประเภทที่สอง เงินส่วยที่ตกค้างยังไม่สามารถเก็บได้จากไพร่ให้ผู้ดูแลที่

สยามจัดตั้งขึ้นตามแขวงนั้นเร่งเก็บจากไพร่ ทาส อย่างไรก็ตามแม้จะมีการจัดระบบควบคุมไพร่ ทาสใหม่แล้วก็ตาม แต่ปัญหายังคงอยู่เนื่องจากต่างคนต่างเก็บส่วยทับซ้อนกันและไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงพิชิตปรีชากร ข้าหลวงใหญ่ที่ประจำอยู่ที่เมืองอุบลราชธานีในขณะนั้นจึงให้มีการปฏิรูปการเก็บส่วยใหม่โดยให้มีการออกใบเสร็จภายหลังจากที่ได้รับส่วยแล้วเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันการจ่ายส่วยและการตรวจสอบจากสยาม (อ้างแล้ว. 2556: 86-87)

การปฏิรูปดังกล่าวส่งผลให้การเก็บส่วยของสยามในหัวเมืองต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ภายหลังจากนั้นเมื่อมีการยกเลิกระบบการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบแขวงและเส้น ใน พ.ศ. 2442 โดยเปลี่ยนมาเป็นอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน รวมถึงการประกาศเลิกทาส ใน พ.ศ. 2448 สิ่งที่มาคือ การควบคุมไพร่ทาสโดยขุนนางและเจ้าท้องถิ่นนั้นถูกยกเลิกไป และผู้ที่เคยเป็นไพร่ ทาส ได้เปลี่ยนมาเป็นราษฎรของรัฐโดยอยู่ภายใต้การปกครองขององค์พระมหากษัตริย์ของสยาม มากกว่านั้นสยามได้มีการตั้งตัวแทนของชาวบ้านให้มาทำหน้าที่เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสยามในการดูแล ควบคุมคนในพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ ส่งผลให้ไพร่ทาสที่ต้องจ่ายส่วยและภาษีต่างๆ ให้กับเจ้าเมืองและขุนนางท้องถิ่นเพื่อนำส่งให้กับสยามนั้นถูกเก็บโดยข้าราชการ กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่เป็นคนที่สยามตั้งขึ้น การปฏิรูปที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นไปเพื่อลดปัญหาการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลให้สยามไม่สามารถเก็บส่วยและภาษีได้ตามที่ต้องการ อีกด้านหนึ่งเป็นการลดอำนาจของเจ้าและขุนนางท้องถิ่นลงเนื่องจากไม่มีไพร่ ทาสซึ่งเป็นแรงงานที่สำคัญภายใต้การปกครอง

ประการที่เจ็ด การตั้งกองทหาร เพื่อควบคุมความมั่นคงและปราบผู้ต่อต้าน

การดำเนินนโยบายของสยามในการผนวกเมืองอุบลราชธานีและเมืองบริเวณใกล้เคียงจะไม่สำเร็จได้ถ้าปราศจากการเกิดขึ้นของค่ายทหารในบริเวณใกล้เคียงเมืองอุบลราชธานี ในช่วงที่สยามเริ่มมีข้อพิพาทเกี่ยวกับเส้นเขตแดนกับทางฝรั่งเศส ในตอนแรกกรมหลวงพิชิตปรีชากรถูกส่งมาให้ไปเป็นข้าหลวงประจำที่เมืองจำปาศักดิ์

และใช้เมืองดังกล่าวเป็นฐานในการบัญชาการปกครองพื้นที่บริเวณมณฑลลาวกาว แต่ภายหลังได้ย้ายฐานบัญชาการมาอยู่ที่เมืองอุบลราชธานี และตั้งศูนย์บัญชาการทางทหารขึ้นเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยในบริเวณนี้แทนที่เมืองจำปาศักดิ์ หลังจากนั้น 2 ปี กรมหลวงพิชิตปรีชากร ได้เสด็จกลับพระนคร สยามได้ส่งกรมพระยาสุรพลสิทธิประสงค์ซึ่งเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญทางด้านการทหาร มาเป็นข้าหลวงประจำเมืองอุบลราชธานี เพื่อดูแลสถานการณ์บริเวณชายแดนที่มีความตึงเครียดมากขึ้น สิ่งสำคัญที่กรมพระยาสุรพลสิทธิประสงค์ทำคือ การพัฒนาศูนย์บัญชาการทหารให้มีความมั่นคงและความเข้มแข็งมากขึ้น หรือที่รู้จักในชื่อค่ายพระยาสุรพลสิทธิประสงค์ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณอำเภอวารินชำราบ ห่างจากตัวเมืองอุบลราชธานีประมาณ 15 กิโลเมตร (ประวัติค่ายพระยาสุรพลสิทธิ. ออนไลน์)

การเกิดขึ้นของกองทหารประจำการในพื้นที่นั้น ด้านหนึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือความมั่นคงบริเวณชายแดนตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่อีกด้านหนึ่งคือความต้องการควบคุมความสงบเรียบร้อยและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดภายในเมือง เนื่องจากการที่สยามส่งคนของตนเองเข้ามาปกครองเมืองอุบลราชธานีและมีการจัดระบบการปกครองใหม่ ส่งผลให้ขุนนางหลายกลุ่มสูญเสียอำนาจและผลประโยชน์ที่ตนเคยได้รับในอดีต อีกทั้งนโยบายของสยามในเรื่องของการเปลี่ยนระบบการจัดเก็บภาษีและการควบคุมคนนั้นขัดแย้งกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ส่งผลให้บางกลุ่มไม่พอใจลุกขึ้นต่อสู้ และก่อความวุ่นวายของขุนนางสยาม ทั้งนี้เห็นได้จาก มีการตั้งต้นเป็นผู้มีบุญเพื่อที่จะมาปลดปล่อยชาวเมืองจากความยากจนตามทำค่านายโอรานที่มีมา เหตุการณ์ที่สำคัญคือ องค์กรมีบุญใหญ่ที่ได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านได้เป็นหัวหน้าในการนำชาวเมืองต่อต้านขัดขวางสยามโดยอาศัยความเชื่อในเรื่องของผู้มีบุญตามคำทำนายโอรานประกอบกับการถูกกดขี่ของชาวบ้านจากเจ้าหน้าที่หรือคนของสยามที่ถูกส่งมาปกครอง ทำให้เมื่อมีผู้นำที่ความสามารถเกิดขึ้นและใช้ความเชื่อทางด้านศาสนาจึงสามารถรวบรวมคนได้ แต่ภายหลังกลุ่มผู้ที่ลุกขึ้นต่อต้านสยาม

เหล่านี้ถูกปราบและถูกตัดศีรษะบริเวณทุ่งศรีเมืองเพื่อไม่ให้เอาเป็นเยี่ยงอย่าง (ไพฑูรยา. 2545: 175-186), (สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2555: 180-181)

อย่างไรก็ตาม การตั้งกองทหารประจำการในพื้นที่ได้นั้นจำเป็นต้องมีทหารประจำการที่ได้รับการฝึกฝน แต่ปัญหาที่สำคัญคือ ทางเมืองกรุงเทพมหานครมีทหารประจำการไม่เพียงพอที่จะส่งให้กับหัวเมืองทุกหัวเมือง กรมพระยาสุรพินธิประสงค์ จึงได้มีนโยบายเปิดรับรับสมัครเกณฑ์ผู้ชายที่แข็งแรงเข้ามาเป็นทหาร และนำนักโทษหรือผู้ที่ก่อความขัดแย้ง หรือการวิวาททะเลาะกันเข้ามาฝึกทหาร การกระทำดังกล่าวนี้มีนัยสำคัญคือ การทำให้คนในพื้นที่มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสยามผ่านการเป็นทหารและได้รับเงินเบี้ยหวัดจากทางราชการ นอกจากนี้ทำให้กองทัพมีทหารประจำการเพิ่มมากขึ้น (อ้างแล้ว. 2556: 100-101) ส่งผลให้สยามสามารถที่จะจัดการกับกลุ่มผู้ที่ต่อต้านและเสียประโยชน์ได้อย่างรวดเร็ว ไม่ต้องใช้เวลารอให้ทางเมืองกรุงเทพฯ ส่งกองทัพเข้ามาเพื่อปราบปราม ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางถึง 24 วัน (เดช บุญนาค. 2548: 6)

การขยายอำนาจของสยามในการปกครองเมืองอุบลราชธานี ไม่ได้มีเพียงด้านการปกครองอย่างเดียวเท่านั้น แต่สยามยังมีการขยายอำนาจในการควบคุมทางด้านวัฒนธรรม และความคิดผ่านสิ่งที่เรียกว่าศาสนาและการศึกษาที่ถูกกำหนดให้เหมือนกับเมืองกรุงเทพฯ

ประการที่แปด การเข้าควบคุมกิจการด้านศาสนาของท้องถิ่น

ภายหลังจากที่สยามได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองพระสงฆ์ พ.ศ.2445 ขึ้นเพื่อใช้ในการรวมอำนาจทางวัฒนธรรมผ่านการจัดระเบียบพระสงฆ์ให้อยู่ภายใต้การปกครองของคณะสงฆ์ส่วนกลางที่จัดตั้งขึ้นโดยสยาม ในเมืองอุบลราชธานีได้มีการก่อตั้งวัดนิกายธรรมยุติกวัดแรกของทางภาคอีสานขึ้น ชื่อว่าวัดสุปฏิหารามวรวิหาร หรือที่ประชาชนทั่วไปเรียกว่า วัดสุปฏิหาร ซึ่งต่อมาได้รับการโปรด

เกล้าให้เป็นอารามหลวงชั้นตรี การเกิดขึ้นของวัดสุปฏิญนารามวรวิหารถือว่ามี ความหมายอย่างมากของการรুকืบในเรืองของการครอบงำทางด้านศาสนาในเมือง อุบลราชธานี⁵ เนื่องจากพระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในเมืองอุบลราชธานีและในบริเวณ ใกล้เคียงนั้น มีสมศักดิ์คือการครองลาว หมายถึงการประพฤติปฏิบัติที่เหมือนกับทาง พระสงฆ์ทางฝั่งลาว สิ่งที่สำคัญพระสงฆ์เหล่านั้นได้รับการเรียนรู้ทางด้านธรรมวินัย จากพระสงฆ์ของทางลาว ส่งผลให้การเผยแผ่ศาสนาของพระสงฆ์ไม่ใช่เพียงในเรื่อง ของคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น แต่มาพร้อมกับวัฒนธรรมของทางลาว โดยเฉพาะในเรื่องของภาษาและวิชาความรู้ซึ่งในสมัยนั้นไม่มีโรงเรียนที่สอนหนังสือ ชาวเมืองส่วนใหญ่มักจะส่งลูกชายไปเรียนหนังสือกับพระตามวัดต่างๆ หรือบาง ครอบครัวให้ลูกชายบวชและเรียนอยู่กับพระที่วัด (ธีระพงษ์ มีไธสง. 2557: 94-121), (บำเพ็ญ ณ. อุบล. 2547: 150)

ความพยายามรวมอำนาจทางด้านศาสนามีนัยยะสำคัญทางการเมืองคือ ความต้องการที่จะทำให้อำนาจในเมืองอุบลราชธานีและในเมืองต่างๆที่มีวัฒนธรรมที่ คล้ายกับทางฝั่งลาว โดยเฉพาะพระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับความนับถืออย่างมากจาก ชาวบ้าน สิ่งที่สยามทำคือการรวบอำนาจในการปกครองและการจัดการศาสนาใหม่ เพื่อที่สยามจะสามารถควบคุมพระสงฆ์ให้เผยแผ่วัฒนธรรม คำสอน และองค์ความรู้ ต่างๆของสยามให้กับชาวเมืองได้เข้าใจและพยายามทำให้มีความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่ง ของสยามมากกว่าลาว กล่าวให้ถึงที่สุดคือการจัดระเบียบการปกครองสงฆ์คือความ ต้องการควบคุมพระสงฆ์เพื่อใช้เป็นกลไกในการเผยแผ่วัฒนธรรม อุดมการณ์และ ความคิดของสยาม

⁵ หลังจากนั้นมีการตั้งวัดศรีทอง วัดสุทัศน์ และวัดไชยมงคล ขึ้นในเมืองอุบลราชธานี มีการตั้งวัด กลาง วัดบ้านบึง ที่เมืองวาริชธานี วัดสระแก้ว เมืองพิบูลมังสาหาร วัดหอก่อง เมืองยโสธร และมีการสร้างวัดที่สังกัดนิกายธรรมยุติตามที่แตกต่างกัน อีกจำนวนมาก นอกจากนี้วัดภายในเมือง อุบลราชธานียังมีการถ่ายทอดธรรมจากมหานิกายมาเป็นธรรมยุติ เช่น วัดเลียบและวัดใต้

ประการที่ 9 การศึกษาคือหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการสร้างสำนึกร่วมของสยามที่มีต่อชาวเมืองอุบลราชธานี ปัญหาสำคัญในการผนวกรวมเมืองต่างๆให้เป็นส่วนหนึ่งของสยามคือ ความแตกต่างในเรื่องของชาติพันธุ์และภาษา คนในเมืองอุบลราชธานีนั้นส่วนใหญ่มีชาติพันธุ์ ภาษาและวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงคลึงกับทางลาวมากกว่าสยาม ส่งผลให้เกิดอุปสรรคที่สำคัญในเรื่องของการติดต่อสื่อสารและการปกครองของข้าราชการสยามที่ถูกส่งลงมาในพื้นที่เนื่องจากพูดกันคนละภาษา ที่สำคัญคือความรู้สึกแปลกแยกของคนในพื้นที่ที่มีต่อขุนนางของสยาม ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สยามได้มีการตั้งโรงเรียนอุบลวิทยาคม ขึ้นโดยใช้บริเวณวัดสุภณารามวรวิหาร เป็นจัดการเรียนการสอน ใน พ.ศ.2440 เปิดสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 รับนักเรียนทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ชาย โดยได้รับพระราชทานทรัพย์จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จำนวน 10 ชั่ง เป็นทุนใช้จ่ายในการเรียนการสอน ภายหลังได้มีการเปลี่ยนชื่อ ใน พ.ศ. 2458 โดยใช้ชื่อว่าโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดอุบลราชธานีในปัจจุบัน (ประวัติโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช. ออนไลน์), (อ้างแล้ว. 2547: 146) ผู้ที่เป็นครูสอนหนังสือในคือ พระสงฆ์ที่ถูกส่งไปจำเรียนที่เมืองกรุงเทพฯ ภายหลังมีครูที่ถูกส่งมาสอนหนังสือในโรงเรียน วิชาสำคัญที่ถูกสอนกันในโรงเรียนคือวิชาภาษาไทย และวิชาทางด้านคำนวณ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการที่โรงเรียนมีการใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสอนส่งผลให้คนที่ต้องการเรียนหนังสือมีน้อยลงเพราะไม่เข้าใจสิ่งที่สอนเนื่องจากคนส่วนใหญ่พูดใช้ภาษาลาวเป็นหลัก ทำให้มีคนเข้ามาเรียนน้อยลง ภายหลังมีการปรับให้มีการสอนภาษาไทยควบคู่กับภาษาลาวเพื่อให้มีคนเข้ามาเรียนหนังสือมากขึ้น จนภายหลังมีการยกเลิกการใช้ภาษาลาวในการสอนหนังสือในโรงเรียน (เพ็ญอ้อ: ออนไลน์)

การกระทำได้กล่าวนั้น ด้านหนึ่งเป็นความต้องการของสยามที่ต้องการให้คนเรียนรู้ภาษาไทยและสามารถที่จะติดต่อกับข้าราชการสยามได้ แต่อีกด้านหนึ่งนโยบายดังกล่าว เป็นนโยบายที่รวมศูนย์อำนาจทางวัฒนธรรม เนื่องจากภายหลังไม่มี

การสอนเป็นภาษาลาวที่เป็นภาษาของคนท้องถิ่นที่ใช้พูดกัน มีแต่การสอนที่เป็นภาษาไทย สิ่งเหล่านี้ส่งผลในภายหลังทำให้ลูกหลานในสมัยต่อมาไม่สามารถที่จะเขียนพูดภาษา และอ่านภาษาลาวที่เคยเป็นภาษาของบรรพบุรุษได้ หรือถ้าพูดได้ก็เป็นภาษาที่ถูกผสมผสานกับคำไทยเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้การเปิดสอนให้มีการเรียนภาษาไทยนั้นส่งผลให้ผู้ที่สามารถอ่าน พูด และเขียนภาษาไทยมีโอกาสในการเลื่อนสถานะทางสังคมเข้ามาบรรจบกับสยาม และสยามใช้คนเหล่านี้ในการติดต่อและถ่ายทอดคำสั่งของสยามให้กับคนอื่น ๆ ที่ไม่สามารถพูดและเขียนภาษาไทยได้อีกทางหนึ่ง

ประสูตท่าย การยกเลิกประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่นในเมืองอุบลราชธานี การรวมอำนาจทางวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงแค่ทางด้านศาสนาและการศึกษาเท่านั้น ประเพณีและพิธีกรรมของท้องถิ่นที่แสดงถึงความเป็นอำนาจของเจ้าเมืองอุบลราชธานี ในอดีตได้ถูกยกเลิกไปด้วย โดยเฉพาะประเพณีที่เรียกว่า พิธีศพแบบนกหัสดีลิงค์ ซึ่งเป็นพิธีกรรมของทางลาวที่ใช้ในการเผาศพของเจ้าเมืองและราชวงศ์ชั้นสูง ในเมืองอุบลราชธานีได้มีการจัดทำพิธีศพแบบนกหัสดีลิงค์ มาตั้งแต่สมัยท้าวคำผงผู้ก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี ภายหลังการเผาศพเจ้าเมืองในแบบพิธีดังกล่าวได้ถูกยกเลิกในสมัยกรมพระยาสุรพสุธิประสงศ์ อย่างไรก็ตาม พิธีศพแบบนกหัสดีลิงค์ได้ถูกนำมาใช้ในการเผาศพพระเถระผู้ใหญ่ของเมืองอุบลราชธานีแทนการเผาศพเจ้าเมือง เช่นการเผาศพของ ท่านธรรมบาล (ผุย) ซึ่งได้มรณภาพ ราวปี พ.ศ.2448 (พื้นตำนานร้อยปี พิธีศพแบบนกหัสดีลิงค์ ณ พุ่งศรีเมือง จ.อุบล. ออนไลน์)

การยกเลิกพิธีกรรมเผาศพเจ้าเมืองบริเวณทุ่งโล่งกว้างนั้นมีการตั้งข้อสังเกตว่า สยามไม่ต้องการให้เจ้าเมืองหรือเชื้อพระวงศ์ของเมืองท้องถิ่นนั้นมีสถานะเทียบเท่ากับกษัตริย์สยาม เนื่องจากการเผาศพของกษัตริย์สยามจะถูกจัดขึ้นที่ท้องสนามหลวงบริเวณหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้ว การที่เจ้าเมืองต่างๆสามารถที่จะเผาศพตนเองบริเวณสนามที่โล่งกว้างใจกลางเมืองนั้นมึนัยยะ

สำคัญคือ ความพยายามของเจ้าเมืองต่างๆที่ต้องการเทียบเท่าพระราชอำนาจและบารมีกับกษัตริย์สยาม ดังนั้นการเผาศพเจ้าเมืองบริเวณสนามกลางเมืองจึงถูกยกเลิกไปและแทนที่ด้วยการเผาศพพระผู้ใหญ่ที่ได้รับความนับถือและได้รับการแต่งตั้งสมศักดิ์จากทางสยามแทน

สรุป

การสร้างรัฐสมัยใหม่ของสยามเป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นมาเมื่อ 100 กว่าปีที่ผ่าน มา การศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่มักจะมองว่าการเกิดขึ้นของรัฐสยามนั้นมีเหตุผลสำคัญคือ สยามต้องการการป้องกันภัยจากการล่าอาณานิคมจากอังกฤษและฝรั่งเศสที่เข้ามาในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงศตวรรษที่ 19 สยามได้มีการปฏิรูปการปกครองที่ใช้รูปแบบจตุสดมภ์ มาเป็นการปกครองที่มีลักษณะเป็นระบบราชการเหมือนประเทศตะวันตก ที่มีการแบ่งงานกันทำและมีสายการบังคับบัญชาที่มีความชัดเจน ระบบราชการที่สยามปฏิรูปนั้นแบ่งการทำงานออกเป็น กระทรวง ทบวง กรม ซึ่งทำงานในระดับด้านการบริหารและการกำหนดนโยบาย และส่วนในพื้นที่รอบนอกเมืองกรุงเทพฯ ได้มีการกำหนดการปกครองในลักษณะ การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีข้าราชการของสยามเป็นตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ปกครองดูแลเมืองต่างๆแทนที่เจ้าเมืองเดิมที่เคยมีอยู่ก่อน

การปฏิรูประบบราชการที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้มีเหตุผลในเรื่องของการพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัยเหมือนกับตะวันตก หรือเพื่อป้องกันการรกล้ำอำนาจจากการล่าอาณานิคมจากตะวันตกที่ต้องการเข้ามาพัฒนาเมืองต่างๆที่อยู่ในบริเวณนี้ให้มีความศิวิไลซ์เหมือนอย่างตะวันตกเท่านั้น อย่างไรก็ตาม อีกสองเหตุผลสำคัญในการปฏิรูประบบราชการที่ไม่ค่อยมีการกล่าวถึง คือ ความต้องการในการลดอำนาจของขุนนางที่เกิดมาจากจากระบบศักดินาในอดีตที่ให้อำนาจกับขุนนางอย่างมากในการคุมกำลังทหารและกำลังพลเรือน รวมถึงขุนนางต่างๆที่สามารถสะสมความมั่งคั่งร่ำรวยจากการการมีไพร่และทาสไว้ใช้งาน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำลายความมั่นคงของสถาบัน

พระมหากษัตริย์มาตั้งแต่อดีต อย่างไรก็ตามเมื่อมีการปฏิรูประบบราชการส่งผลให้ขุนนางฝ่ายต่าง ๆ นั้นต้องเข้ามาอยู่ในระบบราชการและอยู่ภายใต้อำนาจขององค์พระมหากษัตริย์ รวมถึงไพร่ทาสที่เคยมีอยู่และเป็นกำลังพลที่สำคัญได้ถูกยกเลิกไปใน พ.ศ. 2448 ที่มีการออกพระราชบัญญัติ ร.ศ. 124 และไพร่ทาสเหล่านั้นได้กลายมาเป็นราษฎรของรัฐและเสียภาษีให้กับรัฐโดยตรง

การปฏิรูประบบราชการที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลสำคัญต่อการขยายอำนาจทางการเมืองของสยามไปยังเมืองต่างๆ เนื่องจากในอดีตการปกครองของเมืองต่างๆ ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั้น อำนาจในการปกครองไม่ได้ผูกติดกับดินแดนหรือที่รู้จักกันในเรื่องของอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน (Sovereignty) แต่อำนาจในการปกครองนั้นขึ้นอยู่กับความเก่งกล้าสามารถขององค์พระมหากษัตริย์ในการแผ่ขยายอำนาจและควบคุมคน การที่สยามแผ่ขยายอำนาจเพื่อไปผนวกเมืองต่างๆ นั้นต้องใช้กลไกที่มีประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านการทหาร การควบคุมคน การเก็บภาษี ซึ่งการเกิดขึ้นของระบบราชการทำให้สยามสามารถที่จะเข้าไปจัดการการปกครองเมืองต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถผนวกเมืองต่างๆ ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสยามได้

ในบริเวณเมืองที่อยู่ในแถบที่ราบสูงโคราชจรดไปจนถึงแม่น้ำโขง สยามได้มีการแผ่ขยายอำนาจเข้ามาสู่เมืองในบริเวณพื้นที่นี้อย่างมาก โดยมีเมืองโคราชเป็นศูนย์กลางหลักในการแผ่ขยายอำนาจเข้ามาในบริเวณดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การเข้ามาผนวกเมืองต่างๆ ของสยามในบริเวณนี้นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากสยามต้องการป้องกันภัยจากฝรั่งเศส หรือป้องกันการเสียดินแดนให้กับฝรั่งเศสอย่างที่ถูกกล่าวอ้างกันในแบบเรียนประวัติศาสตร์ของไทย แต่ความเป็นจริงคือ ความต้องการทรัพยากรและความต้องการขยายอำนาจของเมืองกรุงเทพฯ ไปยังดินแดนต่างๆ สยามจึงไม่ไข่หนือที่ถูกล่าเพื่อเป็นเมืองขึ้นจากเจ้าอาณานิคม แต่สยามได้ทำให้ตัวเองกลายเป็นนักล่าอาณานิคมภายในภูมิภาค (Internal Colonizer) เสียเอง โดยขยายอำนาจและผนวก

เมืองต่างๆที่เคยมีอิสระในการปกครองตน (Autonomy) ให้มาอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม

เมืองอุบลราชธานีซึ่งเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่และมีอำนาจในการปกครองเมืองต่างๆในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนใต้ นั้น ประเพณีการปกครองและวัฒนธรรมของคนในเมืองมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับประเพณีการปกครองของทางล้านช้างหรือทางฝั่งลาว การที่สยามจะสามารถแผ่ขยายอำนาจเข้ามาในเมืองอุบลราชธานีและผนวกเมืองอุบลราชธานีได้นั้น สยามจึงต้องใช้ทั้งอำนาจแข็ง (Hard Power) และอำนาจละมุน (Soft Power) ผ่านระบบราชการในการกำหนดยุทธวิธีเพื่อขยายอำนาจและผนวกดินแดนต่างๆให้มาอยู่ภายใต้การปกครองของตน

ในด้านของอำนาจแข็ง (Hard Power) สยามมีการใช้อำนาจทางด้านการปกครองของมหาดไทยและด้านการทหาร ในด้านการปกครองนั้น สยามได้มีการลดอำนาจของเจ้าเมืองลง โดยการแต่งตั้งข้าหลวงจากสยามให้เข้ามาทำหน้าที่ในการดูแลกิจการปกครองต่างๆภายในเมือง เจ้าเมืองและขุนนางเดิมแต่เดิมที่มีอำนาจในการปกครองนั้นภายหลังได้เข้าสู่ระบบราชการที่สยามรับเอื้อมาจากสยาม ส่วนข้าหลวงที่ถูกแต่งตั้งจากสยามนั้นได้มีการปฏิรูปการปกครองภายในเมืองให้เป็นการปกครองในรูปแบบของการปกครองในส่วนภูมิภาคที่ขึ้นตรงกับทางส่วนกลางที่อยู่ในเมืองกรุงเทพฯ มากกว่านั้นได้มีการแต่งตั้งตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอซึ่งเป็นข้าราชการในส่วนภูมิภาค และการแต่งตั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นคนในพื้นที่ และสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ เพื่อใช้ในการควบคุมคนในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีที่มีภาษาและวัฒนธรรมต่างจากคนของสยาม มีการปฏิรูปในเรื่องของการจัดเก็บภาษีและการควบคุมคนให้ขึ้นตรงต่อสยาม ซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้ขุนนางหรือเจ้าเมืองอุบลราชธานีเช่นในอดีต มีการยกสถานะเมืองอุบลราชธานีให้เป็นมณฑลอุบลราชธานี พ.ศ.2433 เพื่อเป็นศูนย์กลางของสยามในบริเวณพื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลตอนใต้ และภายหลังได้มีการยกเลิกการปกครองในรูปแบบมณฑลและการส่งข้าหลวงมาปกครอง

กลายมาเป็นการส่งผู้ว่าราชการจังหวัดและข้าราชการส่วนภูมิภาคเข้ามาสู่เมืองอุบลราชธานี และใน พ.ศ. 2476 เมืองอุบลราชธานีที่เคยยิ่งใหญ่และมีอำนาจในการปกครองตนเองในอดีตนั้นได้กลายมาเป็นจังหวัดหนึ่งของสยาม

ในการทหารนั้น เพื่อป้องกันการลุกขึ้นต่อสู้ของกลุ่มขุนนางและการต่อต้านจากเจ้าเมืองที่เสียประโยชน์ สยามได้มีการก่อตั้งค่ายทหารไว้อยู่ในตัวเมืองอุบลราชธานี ภายหลังค่ายดังกล่าวถูกย้ายออกไปอยู่บริเวณอำเภวารินชำราบ การเกิดขึ้นของค่ายทหารนั้น ด้านหนึ่งเพื่อป้องกันการถูกรุกรานจากทางฝั่งลาวและฝรั่งเศส แต่อีกด้านหนึ่งคือ ค่ายทหารดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ของความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย กองทหารจากค่ายดังกล่าวถูกใช้ในการปราบผู้ที่ลุกขึ้นต่อต้านการขยายอำนาจของสยาม ซึ่งนำมาสู่เหตุการณ์ในการนำทหารปราบกลุ่มผู้ต่อต้านและการตัดศีรษะของผู้ต่อต้านบริเวณลานทุ่งศรีเมือง

ในด้านของอำนาจละมุน (Soft Power) ถูกใช้เพื่อควบคุมราษฎรในเมืองอุบลราชธานีให้มีโลกทัศน์ ความคิด และสำนึกเหมือนกับคนในเมืองกรุงเทพฯ เนื่องจากคนในบริเวณนี้มีวัฒนธรรม ประเพณีและภาษาที่คล้ายคลึงกับทางฝั่งลาว การที่จะทำให้การแผ่ขยายอำนาจในการปกครองทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สิ่งสำคัญคือต้องทำให้คนเหล่านี้มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสยาม สิ่งที่สยามใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจละมุนคือ ด้านการศึกษา ในช่วงแรกนั้นมีการปฏิรูปคณะสงฆ์ โดยให้พระสงฆ์ในอีสานที่ถือครองการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกับทางฝั่งลาวนั้นขึ้นตรงต่อเถรสมาคมของเมืองกรุงเทพฯ มีการส่งพระสงฆ์จากอุบลราชธานีมาศึกษาธรรมวินัยที่เมืองกรุงเทพฯ และนำกลับมาสอนให้กับชาวเมืองอุบลราชธานี เนื่องจากการเรียนการสอนถูกจัดขึ้นที่วัด หลังจากนั้นมีการตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดสุปัฏซึ่งภายหลังคือ โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช โดยในเวลาต่อมาเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดอุบลราชธานี มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่เป็นระบบภายในโรงเรียน ด้านหนึ่งเพื่อให้คนในเมืองสามารถที่จะติดต่อพูดคุยและรับฟังคำสั่ง นโยบายต่างๆ ที่ถูก

ถ่ายทอดจากส่วนกลางผ่านข้าราชการที่ทำงานอยู่ในเมืองได้ แต่อีกด้านหนึ่งคือ ความพยายามของสยามที่ต้องการถ่ายทอดความคิด วัฒนธรรม และชนบประเพณีของสยามให้ประชาชนชาวเมืองอุบลราชธานีสามารถรับรู้และซึมซับผ่านการอ่าน การเขียนและการพูดภาษาไทยเหมือนคนในเมืองกรุงเทพฯ ได้ นอกจากสยามพยายามจะถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อผ่านระบบการศึกษาแล้ว สิ่งที่สยามทำอีกคือ การยกเลิกชนบประเพณี วัฒนธรรม และภาษาของท้องถิ่นในเวลาต่อมา

ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญความเปลี่ยนแปลงในเมืองอุบลราชธานี		
ลำดับ	ช่วงเวลา (พ.ศ.)	เหตุการณ์
1	1859	เจ้าฟ้ากุ้งขยายอำนาจเข้าในบริเวณที่ราบสูงโคราช
2	2093-211	พระไชยราชาย้ายเมืองหลวงจากหลวงพระบางมาที่เวียงจันทน์
3	2310	พระวอพระตามาตั้งรกรากที่หนองบัวลำพู
4	2316	พระวอพระต้าย้ายมาอยู่ที่บริเวณดอนมดแดง
5	2319	เจ้าศิริบุญสารร่วมมือกับพม่าในการยกทัพมาตีพระวอและพระตา
6	2321	พระมหากษัตริย์ศึกยกทัพตีจำปาศักดิ์และเวียงจันทน์
7	2323	พระปทุมราชภักดี ท้าวฝ่ายหน้า ท้าวพรหม และท้าวคำสิงห์ร่วมกับพระมหากษัตริย์ศึกบุกเมืองเขมร
8	2334	พระปทุมราชภักดี และท้าวบุตรฝ่ายหน้าเข้าตีเจ้าเชียงใหม่แก้วพร้อมกับ โคราชและสยาม
9	2335	ยกฐานะบ้านจระแม เป็นเมืองอุบลราชธานีศรีวนาลัยประเทศราช และให้พระปทุมราชภักดีที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัชกาลที่ 1 เป็นพระปทุมสุรราชภักดีเป็นผู้ครองเมือง
10	2335	แต่งตั้งท้าวฝ่ายหน้าบุตรพระเจ้าตาขึ้นเป็นพระไชยราชขัตติยวงศาเป็นเจ้าเมืองจำปาศักดิ์

ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญความเปลี่ยนแปลงในเมืองอุบลราชธานี		
ลำดับ	ช่วงเวลา (พ.ศ.)	เหตุการณ์
11	2357	มียกพื้นที่บริเวณโคกเพียงริมฝั่งน้ำโขงตะวันตกเป็นเมืองเขมราช ขึ้นกับเมืองอุบลราชธานี
12	2357	มียกพื้นที่บริเวณบ้านก่อเป็นเมืองโขงเจียม ขึ้นกับนครจำปาศักดิ์
13	2388	มีการยกพื้นที่บ้านโดมใหญ่เป็นเมืองเดชอุดมขึ้นกับเมืองอุบลราชธานี
14	2390	มีการยกดงกระซุหรือบ้านไร่ขึ้นเป็นเมืองบัวกันขึ้นกับเมืองจำปาศักดิ์
15	2401	มีการยกบ้านคำใหญ่เป็นเมืองอำนาจเจริญขึ้นกับเมืองเขมราช
16	2402-2410	ฝรั่งเศสแผ่อิทธิพลเข้ามาเหนือ ญวนและลาว
17	2406	มีการยกบ้านกวางลำชะโด เป็นเมืองพิบูลมังสาหาร
18	2417	สยามตั้งข้าหลวงที่เมืองหลวงพระบาง
19	2420	หลวงจินดารักษ์ได้รับการแต่งตั้งเป็นข้าหลวงคนแรกของเมืองอุบล
20	2422	มีการยกพื้นที่บ้านท่ายักขุและบ้านเผลาแขวงเมืองอุบลเป็นเมือง
21	2425	สยามส่งคนมาแทนปกครองแทนเจ้าเมืองเดิม และให้เจ้าเมืองเดิมและเจ้านายต่างๆช่วยราชการ
22	2423	มีการยกบ้านกอนจอยเป็นเมืองวารินชำราบ
23	2424	ยกบ้านจันทานาโดมเป็นเมืองโดมประดิษฐ์ขึ้นกับนครจำปาศักดิ์
24	2525	แต่งตั้งหลวงภักดีดำรงเป็นข้าหลวงกำกับการคนที่ 2
25	2425	ยกบ้านที่เป็นเมืองเกษมสีมาขึ้นต่อเมืองอุบลราชธานี

ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญความเปลี่ยนแปลงภายในเมืองอุบลราชธานี		
ลำดับ	ช่วงเวลา (พ.ศ.)	เหตุการณ์
26	2427	ฝรั่งเศสสามารถยึดอุบลเป็นเมืองขึ้น
27	2427	มีการตั้งข้าหลวงใหญ่ประจำเมืองอุบลและอีก 3 เมืองที่เหลือ
28	2427	มีการเปลี่ยนระบบการเก็บภาษีมาเป็นตัวเงิน
29	2430	เจ้าเมืองอุบลราชธานีถูกเรียกให้ไปช่วยราชการที่เมืองกรุงเทพฯ
30	2433	มีการจัดระบบบริหารส่วนภูมิภาคขึ้นใหม่ โดยรวมหัวเมืองเอก โท ตรี จัตวา และจัดตั้งเป็น 4 กอง มีข้าหลวงกำกับกองละ 1 คน
31	2434	มีการรวมหัวเมืองของฝ่ายลาวตะวันออก (จำปาศักดิ์) กับหัวเมืองตะวันออกเฉียงเหนือ (อุบลราชธานี) เป็นมณฑลลาวกาว
32	2434	กรมพิชิตปรีชากรมาประทับที่เมืองอุบลราชธานีทำให้เมืองกลายเป็นศูนย์กลางของมณฑลลาวกาว
33	2434	ยกเลิกกองเจ้าเมือง กองอุปราช กองราชวงศ์ และกองราชบุตร ในเมืองใหญ่
34	2434	ยกเลิกหน้าที่ท้าวฝ่ายและตั้งกรมการเมืองรองจากคณะเจ้าอาญาสี่
35	2535	สยามประกาศการปฏิรูปการปกครองจากระบบจตุสดมภ์มาเป็นกระทรวง ทบวง กรม
36	2435	มีการออกพระราชบัญญัติการปกครองท้องที่
37	2435	มีการเก็บภาษีนำเข้าและส่งออกที่ผ่านเมืองอุบลราชธานี
38	2435	มีการส่งข้าราชการจากส่วนกลางลงไปในพื้นที่ต่างๆเพื่อสำรวจจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่

ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญความเปลี่ยนแปลงในเมืองอุบลราชธานี		
ลำดับ	ช่วงเวลา (พ.ศ.)	เหตุการณ์
39	2436	ให้พระยาสรรพหิทธิประสงค์ย้ายมาดำรงตำแหน่งข้าหลวงที่เมืองอุบลราชธานี
40	2436	การอ้างสิทธิเหนือลวาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส
41	2436	การเซ็นสัญญา Franco-Siamese Treaty of 1904
42	2437	เริ่มใช้ระบบเทศาภิบาลในการปกครอง
43	2440-2442	ตั้งทำเนียบราชการหัวเมืองขึ้น
44	2440-2442	ยกเลิกการปกครองแบบอาญาสี่
45	2443	มีการเปลี่ยนชื่อจากมณฑลลาวกาวเป็นมณฑลอีสาน
46	2443	มีการเปลี่ยนระบบการปกครองแบบอาญาสี่มาเป็นการมีผู้ว่าราชการที่ถูกแต่งตั้งจากสยาม
47	2450	ยกเลิกการแบ่งเขตแบบเส้นและแขวงให้เปลี่ยนเป็นอำเภอ
48	2455	มีการแยกมณฑลอีสานออกเป็น เป็นมณฑลอุบลราชธานี กับมณฑลร้อยเอ็ด
49	2456	ให้รวมมณฑลอุดร มณฑลอุบลราชธานี และมณฑลร้อยเอ็ดเป็นภาค เรียกว่าที่บัญชาการมณฑลภาคอุดร
50	2468	รัฐบาลยกเลิกปลัดมณฑล และปลัดจังหวัดให้ผู้ราชการจังหวัดและนายอำเภอทำหน้าที่แทน 35 จังหวัด
51	2468	ยุบมณฑลอุบลราชธานีและมณฑลร้อยเอ็ดรวมเป็นจังหวัดเดียวกันและขึ้นกับมณฑลนครราชสีมา มีพระยาเพชรปानीเป็นสมุหเทศบาล
52	2476	เมืองอุบลราชธานีกลายเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- จอห์น เอช. อาร์โนลด์.(2560). **ประวัติศาสตร์ของประวัติศาสตร์**. ไชยยันต์ รัชชกุล (แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่าน.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช.(2535). **100 ปี แห่งการปฏิรูประบอบราชาธิปไตย : วัฒนาการของ อำนาจอธิปไตยและอำนาจการเมือง**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาร์ลส์ เอฟ คายส์.(2556). **อีสานนิยม: ท้องถิ่นนิยมในสยามประเทศ**. รัตนา โตสกุล (แปล) พิมพ์ครั้งที่ 2.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ.(2554).**ประมวลสนธิสัญญา อนุสัญญา ความตกลง บันทึกความเข้าใจและแผนที่ ระหว่างสยามประเทศไทยกับอาเซียนเพื่อนบ้าน: กัมพูชา-ลาว-พม่า-มาเลเซีย** กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจน์ ละอองศรี. (2557). **อีสาน ลาว ขแมร์ ศึกษาในกรอบอาเซียน**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ไชยยันต์ รัชชกุล. **บันทึกเป็นต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่าน, 2557.
- ดาร์เร็น เมตตาริกานนท์. (2548). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่2. ขอนแก่น: หจก. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- ดุสิต ปรีชาธิ. (2555). **ชนชั้นนำและอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. (เอกสารประกอบการสอนวิชา อศ. 417 ชนชั้นนำและอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษาที่ 2/2555).
- เดช บุญนาค.(2548). **การปกครองระบบเทศบาลของประเทศสยาม พ.ศ.2435-2458. (พิมพ์ครั้งที่2)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดิม วิภาควิจญ์.(2554). **ประวัติศาสตร์อีสาน**, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:

สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ธงชัย วินิจจะกุล. (2558). “เสียดินแดน” เป็นประวัติศาสตร์ลोकไพร่ไปตายแทน.

กรุงเทพ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

ธงชัย วินิจจะกุล.(2556). กำเนิดสยามจากแผนที่ ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ.

พวงทอง ภวัครพันธุ์ โอตา อรุณวงศ์ และ พงษ์เลิศ พงษ์วนานต์. กรุงเทพ:

สำนักพิมพ์คบไฟร่วมกับสำนักพิมพ์อ่าน.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2540). การปกครองเมืองในสังคมไทย กรณีเชียงใหม่เจ็ด

ศตวรรษ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คบไฟ.

ธิดา สารระยา. (2537). รัฐโบราณ ในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้:กำเนิดและ

พัฒนาการ. สำนักพิมพ์เมืองโบราณ: กรุงเทพฯ.

ธีระพงษ์ มีไธสง. (2557). พระสงฆ์กับอำนาจรัฐไทย : บทเรียนจากอดีต-พระ

ธรรมยุตสายอีสาน. ศิลปวัฒนธรรม, ปี35 (ฉบับที่4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มติชน.

ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์. (2556). วาทกรรมเสียดินแดน. ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

บรรณาธิการ สยามประเทศไทย: ได้ดินแดน-เสียดินแดนกับลาวและกัมพูชา

, หน้า 2-67. กรุงเทพฯ: โครงการมูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์. สยามประเทศไทยกับดินแดนในกัมพูชาและลาว.

กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์, 2552.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์.(2546).บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และการ

ปกครองท้องถิ่น. รายงานวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557).ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์ : ว่าด้วย

วัฒนธรรม, รัฐ และรูปการจิตสำนึก. พิมพ์ครั้งที่3 กรุงเทพฯ : มติชน.

เนื้ออ่อน ขวัญทองเขียว. เปิดแผนยึดล้านนา. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม, 2559.

บำเพ็ญ ณ. อุบล. (2547). เล่าเรื่องเมืองอุบลราชธานี. (พิมพ์ครั้งที่2). อุบลราชธานี:

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ไพฑูรย์ ภูธา (บรรณาธิการ). (2545). **ตำนานร้อยปีกบผู้มีบุญ**. อุบลราชธานี: เครือข่าย
ลุ่มน้ำ อุบลราชธานี.

พระราชรัตนโนบล. (2530). **ประวัติเมืองอุบลราชธานี**. สำนักหนังสือพิมพ์จากใบลาน.

มาร์ติน สจ๊วต-ฟอกซ์. (2553). ประวัติศาสตร์ลาว. จิราภรณ์ วิทยุรัตน แปล. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2553.

ระลึก ธานี. (2546). **อุบลราชธานีในอดีต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี: รุ่งศิลป์การ
พิมพ์.

สมศรี ชัยวงษ์ และคณะ. (2556). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. การเปลี่ยนแปลง
ทางสังคมของเมืองอุบลราชธานี ระหว่าง พ.ศ.2435-2520.**

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (เอกสารอัดสำเนา).

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2555). **อุบลราชธานีมาจากไหน?**. กรุงเทพฯ: ชนนิยม.

สุเจน กรรพฤทธิ์. (2555). **ตามรอยเจ้าอนุวงศ์ คติปมประวัติศาสตร์ไทย-ลาว.**
กรุงเทพฯ: สารคดี.

สุวิทย์ ชีรสาด. (2550). **ประวัติศาสตร์อีสาน 2322-2488**. ขอนแก่น: ภาควิชา
ประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (เอกสารอัดสำเนา).

สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ). (2557). **Soft Power**. จุลสารความมั่นคงศึกษา.
ฉบับที่ 136-137. กรุงเทพฯ: บริษัท สแควร์ ปริ้นส์ 93 จำกัด, 2557.

อาณัติ อนันตภาค, เรียบเรียง. (2558). **ประวัติศาสตร์ลาว ดินแดนแห่งหุบเขาและ
ความเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรุ๊ป, 2558.

Anderson, B. (2006). **Imagined communities: reflections on the origin
and spread of nationalism**. London: Verso.

Connolly, William E. (1983). **The terms of political discourse**. Oxford :
Martin Robertson.

Grabowsky, Volker. (1995). **Regions and National Integration in**

Thailand, 1892-1992. Wiesbaden : Harrassowitz Verlag.

Kesboonchoo Mead, K.(2000).**The rise and decline of Thai**

absolutism. London : The School of Oriental and African
Studies, University of London, 2000.

Nye, Joseph S. (2011). The future of power. New York : Public Affairs.

Rajchagool, C. (1994). **the rise and fall of the Thai absolute**

**monarchy : foundations of the modern Thai state from
feudalism to peripheral capitalism.** Bangkok : White Lotus.

Winichakul, T. (1994). **Siam mapped : a history of the geo-body of a
nation.** Honolulu : University of Hawaii Press.

ออนไลน์

มณฑลทหารบกที่ 22 ค่ายสรรพสิทธิประสงค์. **ประวัติมณฑลทหารบกที่ 22 [ระบบ
ออนไลน์]. แหล่งที่มา**

<http://22circle.com/index.php/22?name=page&file=page&op=%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%A2> (12 กันยายน 2561).

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช. **ประวัติโรงเรียน.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://www.benchama.ac.th/site/index.php/about-us/history>
(12 กันยายน 2561).

GuideUbon. **พื้นตำนานร้อยปี พิธีศพแบบนกหัสดีลิงค์ ณ พุ่งศรีเมือง จ.อุบล.**

[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://www.guideubon.com/2.0/ubon-story/829/> (12 กันยายน 2561).

Translate Thai References

- Anderson. B. (2009). **Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism**. Translated by Charnvit Kasetsiri. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Science and Humanities Textbooks Project.
- Anantaphak. A. (2015). *Arranging for a history of Laos: A land of valleys and changes*. Bangkok: Yipsi Group.
- Arnold, H. J. (2017). *History : a very short introduction*. Translated by Chaiyan Ratchagool. Bangkok: Reading Publishing.
- Bamrungasuk. S. (Editor) (2014). *Soft Power*. Issue 136-137. Bangkok: Siam Square Company Limited 93.
- Chaiwanichaya. S. (2013). *Social changes of Ubonrathatani during 1892-1977*. A full research paper. Ubonrathatani University.
- Chalearnmuang. T. (1997). *Urban Governance in Thailand Case of Chiang Mai Seven Centuries*. Chiang Mai: Mingmuang Publishing.
- Keyes. F. C. (2013). *ISAN : Regionalism in Northeastern Thailand*. (2ed.). Translated by Ratana Tosakul. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Science and Humanities Textbooks Project.
- Kasetsiri. C. and laoongsi. K. (2014). *Isan, Laos, Khmer: A study in Asian community's perspectives*. Samuprakarn: The foundation of Toyota in Thailand.
- Kruathong. N. (2016.). *Revealing the plan of conquering Lana*

- Kingdom.** Bangkok: Silapawattanatum.
- leowsiwong, N. (2014). *Thai Nation Thailand Textbooks and Monuments : The Culture State Cognition*. (3ed.). Bangkok: Matichon.
- Mala, T. (2013). *Development of the head villages: Status and being under the decentralization context*. Journal of Parliament. Volume 5. pp. 44-67
- Mettarikanon, D. (2005). *Local history*. (2ed.). khon kaen: Klangnawitaya.
- Mektrairat, N. (2003). *The roles of the subdistrict headman and the village headman*. A research report offered to Office of Krisdika Committee.
- Petleartanan, T. *The Discourse of Losing Territory*. Charnvit Kasetsiri (Editor). Siam Thailand: Losing or Gaining Laos and Khmer Territory. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Science and Humanities Textbooks Project. Pp. 2-67.
- Petleartanan, T. (2009). *Siam Thailand: Gaining Khmer and Laos Territories*. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Science and Humanities Textbooks Project.
- Phuta, P. (editor). (2002) *A History of Holy Rebellion 100 years ago*. Ubonratchatani: Ubonratchatani Network.
- Praratanobol. (1987). *A History of Ubonratchatani*. Copied from ancient palm leave.
- Ratchakool, C. (2014). *Making history*. Bangkok: Reading Publishing.
- Sanutrawanich, C. (1992). *100 years of the bureaucratic revolution*:

Envelopment of state power and political power. Bangkok : P. Pressing.

Saraya. T. ***Ancient State in South East Asia Main Land: The Origin and Development.*** Bangkok: Muangboran Publishing. Pp. 254-271.

Stuart-Fox. M. (2010). ***A History of Laos.*** Translated by Jirapron Winyarat. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Science and Humanities Textbooks Project.

Tani. R. (2003). ***Ubonrathatani in the past.*** (2ed.). Ubonrathatani: Rungsilapa Publishing.

Terasasawat. S. (2014). ***A History of Isan during 1799-1945.*** Khon Kaen: Klangwitaya Publishing.

Winichakul, T. (2013). ***Geo-Body and History.*** Translated by Puangthong Pawakapan.Charnvit Kasetsiri (Editor). Siam Thailand: Losing or Gaining Laos and Khmer Territory. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Science and Humanities Textbooks Project.

Winichakul, T. (2016). ***“Losing territory” The history of alluring subjects to die.*** Bangkok: Same Sky Publishing.

Wipakpojjanakit. T. (2011). ***Isan history.*** (4ed.). Bangkok: Thailand Association.

Online

The 22nd Sunpasit Military Camp. The history of The 22nd District.

[Online]. Source:

<http://22circle.com/index.php/22?name=page&file=page&op=%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%A2> (12 September 2018).

Benchama Maharach School. The history of Benchama Maharach

School [Online]. Source:

<http://www.benchama.ac.th/site/index.php/about-us/history>
(12 September 2018).

GuideUbon. Revive the myth of the hadsading funeral ritual at

Tungsrimumang Ubon. School [Online]. Source:

<http://www.guideubon.com/2.0/ubon-story/829/> (12 กันยายน 2561).